

OPINNÄYTETYÖ
Jenni Partanen 2010

Kestävyyttä ohjelmapalveluihin – kestävä kehitys kuusamolaisissa ohjelmapalveluyrityksissä

Rovaniemen
ammattikorkeakoulu
University of Applied Sciences

Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

ROVANIEMEN AMMATTIKORKEAKOULU
MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA TALOUSALA
Restonomi

Opinnäytetyö

**Kestävyyttä ohjelmapalveluihin – kestävä kehitys
kuusamolaisissa ohjelmapalveluyrityksissä**

Jenni Partanen

2010

Toimeksiantaja Metsähallitus

Ohjaaja Teija Tekoniemi - Selkälä

Hyväksytty _____ 2010 _____

Tekijä	Jenni Partanen	Vuosi	2011
Toimeksiantaja			
Työn nimi	Metsähallitus Kestävyyttä ohjelmalveluihin – kestävä kehitys kuusamolaisissa ohjelmalvelu yrityksissä		
Sivu- ja liitemäärä	39 + 2		

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, miten Metsähallituksen kanssa yhteistyötä tekevät ohjelmalvelu yritykset hyödyntävät kestävän kehityksen periaatteita toiminnassaan. Tutkimusongelma perustuu siihen, miten yritykset käyttävät Metsähallituksen laatimia kestävän kehityksen periaatteita vai käyttävätkö ollenkaan. Ja olisiko näiden periaatteiden käyttöönotto ja soveltaminen yritysten toimintamalleihin mahdollista.

Työssäni käytin laadullista tutkimusmenetelmää. Haastattelin henkilökohtaisesti neljää eri ohjelmalvelu yritystä käyttäen haastattelun runkona kestävän kehityksen periaatteita Metsähallituksen mukaan. Haastattelun lopuksi täytimme haastateltavan kanssa yhdessä periaatteista koostetun lomakkeen, jossa edustaja arvioi oman yrityksensä toimintaa.

Metsähallituksen kestävän kehityksen periaatteet olivat yritysten piirissä aika tuntemattomia, mutta niissä nähtiin potentiaalia soveltaa käytännön toimintaan. Haastattelemani yritykset toimivat jonkin verran periaatteiden mukaan tietämättään ja tietyt Metsähallituksen periaatteet ovatkin Kuusamon alueen ohjelmalvelu yrityksille itsestään selvyyksiä. Näiden lisäksi tulisi lisätä vielä myös muiden periaatteiden käyttöönottoa sekä yhteistyötä Metsähallituksen kanssa.

Author	Jenni Partanen	Year	2011
Commissioned by	National Board of Forestry		
Subject of thesis	Sustainability to event organizing – sustainable development in DMC companies in Kuusamo region		
Number of pages	39 + 2		

The aim of my thesis was to find out how companies that offer different activities in the Kuusamo region use the principles of sustainability in their operations. These principles, that my thesis is based on, are created by the Finnish Board of Forestry, which monitor Finnish conservation areas that also companies use for their activities. I also wanted to know whether the companies would be able to take these principles and adapt them into their operations.

In my thesis, I used qualitative research methods. I interviewed four companies using the sustainable development principles as a guideline. At the end of the interview each company's representative evaluated their operations based on a form made with the National Board of Forestry's principles. These principles were relatively unknown among the companies but they also saw a potential to take them into account when thinking about new operational models. Companies use some of the principles already without even realising and that makes it possible to consider taking also the rest into account through a more constructive co-operation with the National Board of Forestry.

Key words sustainable development, tourism, nature

Sisältö

1	JOHDANTO	1
2	KESTÄVÄ KEHITYS.....	2
2.1	KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAUSTAA JA HISTORIAA.....	2
2.2	KESTÄVÄN KEHITYKSEN KÄSITE	3
2.3	KESTÄVÄN KEHITYKSEN OSA-ALUEET.....	5
2.4	KESTÄVÄ MATKAILU	7
2.5	MATKAILUN HAASTEET KESTÄVYYDELLE.....	9
3	KESTÄVÄ KEHITYS KUUSAMOLAISSA OHJELMAPALVELUYRITYKSISSÄ	13
3.1	TOIMEKSIANTAJA METSÄHALLITUS	13
3.2	OPINNÄYTETYÖPROSESSI	14
3.3	MENETELMÄT.....	15
3.4	YRITYSTEN KÄSITYKSET KESTÄVÄSTÄ KEHITYKSESTÄ	16
3.5	LUONTOARVOT JA YMPÄRISTÖN KUORMITUKSEN MERKITYS	17
3.6	PAIKALLISUUS JA PAIKALLISET IHMISET	19
3.7	KULTTUURI JA PERINTEET.....	21
3.8	TALOUDELLINEN KESTÄVYYS	22
3.9	YRITYSTEN TOIMINTA ARVIOITUNA METSÄHALLITUKSEN PERIAATTEIDEN MUKAAN	25
3.10	TULOKSET.....	31
4	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	35
	LÄHTEET	37
	LIITTEET	39

1 JOHDANTO

Kestävän kehityksen määritelmä tulisi olla jokaisen ihmisen tiedossa. Velvoite elää niin, että tulevien sukupolvien eläminen ei vaarannu, tulee vuosi vuodelta yhä tärkeämmäksi. Kestävä kehitys on myös määritelmä tulevaisuudesta, jota elämme ja jota tulevat sukupolvet tulevat elämään. Opinnäytetyössäni perehdyn neljän eri ohjelmapalveluyrityksen käsityksiin kestävästä kehityksestä ja arvioin yritysten kanssa heidän tämän hetkisiä toimintamallejaan Metsähallituksen kestävä kehityksen periaatteiden mukaan. Työni tavoitteena on selvittää, miten yritykset käyttävät hyväkseen toiminnassaan Metsähallituksen kestävä kehityksen periaatteita. Metsähallitusta tämänkaltaisen selvitys auttaa yritysysteistyössä sekä toimii selvityksenä siitä, miten heidän määrittelemänsä kestävä kehityksen periaatteet toimivat käytännössä yhteistyöyritysten kanssa.

Omaan työhöni alkuperäisen idean antoi Lapin yliopistossa tehty kartoitus Pyhäntunturin alueen ohjelmapalveluyritysten kestävä kehityksen toimintamalleista. Halusin selvittää asiaa Ruka-Kuusamon alueella, koska yrityspohjaista selvitystä keskittyen pelkästään kestävä kehitykseen ei siellä ole tehty. Metsähallituksen periaatteet antoivat työlleni viitekehyksen jonka mukaan yritysten toimintaa kartoitettiin. Työni perustuu henkilökohtaisiin haastatteluihin yrityksissä sekä heidän tekemiinsä itsearviointeihin omasta toiminnastaan. Yritysten nimiä ei tuoda julki, vaan viitataan niihin kirjaimilla A, B, C ja D. Tällä mahdollistetaan mahdollisimman tasapuolinen vertailu lukijalle, ilman mitään ennakkokäsityksiä yrityksistä. Tärkeimmät tutkimusongelmaa määrittävät kysymykset ovat ensinnäkin se, että käytetäänkö yrityksen toiminnan suunnittelussa kestävä kehityksen periaatteita ja jos käytetään, niin miten ne toteutuvat käytännössä. Miten toimintaa voisi kehittää, jotta periaatteiden sisällyttäminen toimintaan olisi mahdollista?

2 KESTÄVÄ KEHITYS

2.2 Kestävän kehityksen taustaa ja historiaa

1900-luvun puolivälissä ihminen näki ensi kertaa maapallon ulkopuolelta, avaruudesta. Tämä kuva teki luultavasti suuremman vaikutuksen kuin Kopernikuksen merkittävä löytö siitä, että Maa ei olekaan universumin keskus, vaan pieni osa sitä. Avaruudesta käsin maapallo näyttäytyy pienenä ja haavoittuvana osana universumia, jota hallitsevat pilvet, vihreys, meret ja maaperä. Emme näe ihmisiä emmekä heidän tekemisiään. Ihmisten elämisen seurausten sopeutumattomuus maapallon luonnontilaan muuttaa väistämättä myös planetaarista systeemiä. Monet näistä muutoksista ovat hengenvaarallisia luonnolle ja ympäristölle, ja niihin täytyy puuttua mahdollisimman pian. Onneksi kuitenkin kehitys ja teknologia tänä päivänä antavat meille keinot puuttua asioihin. Meillä on mahdollisuus vaikuttaa uuteen aikakauteen ekonomisessa kasvussa, sellaisessa, joka perustuu luonnonvarojen ylläpitämiseen sekä uusiutumiseen. Tämänkaltaisen kasvu on elintärkeä varsinkin kehitysmaiden yhä syvenevässä köyhyydessä. (World Commission on Environment and Development 1987,18)

Nykyisellään kehitys on tarjonnut jo onnistumisia: lapsikuolleisuus on vähentynyt, ihmisten eliniän odote on kasvanut, luku- ja kirjoitustaitoisten ihmisten määrä on lisääntynyt, koulun aloittavien lasten määrä on noussut ja globaali ruuan viljely kasvaa nopeammin kuin väestö. Mutta samat käytännöt, jotka tuovat mukanaan nämä edut, tuovat mukanaan myös kielteisen puolen, ”kehityksen epäonnistumiset”. Nälänhätä lisääntyy, puhtaan veden ja polttopuun saaminen vaikeutuu ja kodittomuus lisääntyy. Rikkaiden ja köyhien kansojen välinen ero kasvaa koko ajan, ja tämän kasvun kääntäminen laskuun on erittäin haastavaa. Yhä enemmän hallitukset ja monitahoiset instituutiot heräävät huomaamaan, että taloudellisen ja ekologisen kehityksen kysymyksiä ei voida enää erottaa toisistaan. Peruskysymyksenä onkin: kuinka maapallon kantokyky voi kestää tämänkaltaisen yhteiskunnallisen kehityksen kaksi kertaa suuremmalla ihmismäärällä? (World Commission on Environment and Development 1987,19)

Brundtlandin raportti, johon edellisessä kappaleessa viitataan, asetti aikanaan päämääriä, joista tärkein oli sukupolvien välinen tasa-arvo. Tästä päämäärästä tuli kestävän kehityksen pääteesi, tarkoittaen kehitystä, joka vastaa nykyisen sukupolvien tarpeisiin vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuuksia omien tarpeidensa tyydyttämiseen. Toiseksi tärkein Brundtlandin raportin periaatteista oli biologisen monimuotoisuuden sekä ekologisen yhtenäisyyden säilyttäminen, mikä saattaa tarkoittaa myös tiettyjen taloudellisten toimien rajoittamista. Lajien kuoleminen sukupuuttoon johtuen ympäristöstä sekä niiden geneettinen epätasapaino täytyy saada loppumaan ja näin varmistaa evoluution jatkuminen tulevaisuudessa. Näiden päämäärien valossa kestävän kehityksen käytännön teot rajoittuvat ennakoiviin sekä ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin. (Sofield 2007, 5)

Kestävä kehitys-konseptin ja toiminnan juuret voidaan sanoa olevan 1960-luvun heräävässä ympäristötietoudessa ja yhteyden tunnistamisessa ekonomisen kehityksen sekä ympäristön rappeutumisen ja saastuttamisen välillä. Nykyään kestävän kehityksen määritelmä on laajentunut kattamaan kolme (tai neljä) eri osa-aluetta; ekologisen, sosiaalisen (ja kulttuurisen) sekä taloudellisen kestävyuden. Näiden osa-alueiden kehittymisen myötä kestävän kehityksen määritelmä on laajentunut ympäristön tilan ja yhteiskunnallisen kehityksen suhteiden ymmärtämisestä myös saastumisen, ehtymisen ja rappeutumisen ymmärtämiseen kaikilla osa-alueilla. (Hilding-Rydevik–Clement–Bradley–Hansen 2004, 21- 22)

2.3 Kestävän kehityksen käsite

Kestävästä kehityksestä puhutaan nykypäivänä kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla. Sen tarkoituksena on määrittää rajat ihmisten toiminnalle siten, että tulevaisuudessakaan yhteiskunnan toiminnot eivät olisi vaikeuksissa. Kestävän kehityksen periaatteet tulisi nähdä enemmän näkökulmina kuin suorina toimintamalleina, jolloin on mahdollista huomioida tekojen erilaiset seurausvaikutukset pitkän ajan kuluessa.

Kestävä kehitys tarkoittaa, että ihmiskunnan nykyiset perustarpeet on tyydytettävä siten, ettei vaaranneta tulevien sukupolvien mahdollisuuksia tyydyttää omia tarpeitaan. Tämän käsitteen julkisti ensimmäisen kerran Kansainvälinen Luonnonsuojeluliitto, ja käsite tuli maailmanlaajuisesti käyttöön vuonna 1987 YK:n alaisen ympäristön ja kehityksen maailmankomission mietinnön yhteydessä, Brundtlandin raportin muodossa. Vuonna 1992 Rio de Janeirossa julkaistiin Agenda 21, johon oli kirjattu ympäristöä ja kehitystä koskevat suositukset. (Hemmi 1995, 6.) Tämä julistus vahvistettiin vuonna 2002 Johannesburgissa. Agenda 21 on toimintasuunnitelma, jonka tarkoituksena on osoittaa kestävän kehityksen periaatteet. Se visioi kansalliset kestävän kehityksen strategiat, joissa on otettu huomioon paikalliset yhteisöt sekä ihmiset ruohonjuuritasolta lähtien. (Holden 2000,164)

Vuonna 1984 YK:n alainen 22 jäsenvaltion muodostama ympäristön ja kehityksen maailmankomissio teki raportin ”Yhteinen tulevaisuutemme” (julkaistiin vuonna 1987), jossa pääasiat olivat uusiutumattomien luonnonvarojen käyttö sekä saasteiden rooli suurissa globaaleissa ongelmissa kuten ilmaston lämpenemisessä sekä otsonikadossa. Komission johdossa toimi silloinen Norjan pääministeri Gro Harlem Brundtland. Raportin myötä ymmärrettiin myös, että ympäristöongelmat sekä kehitys ovat jatkuvassa symbioosissa keskenään. Kehitystä ei voi tapahtua uusiutumattomien luonnonvarojen toimiessa pohjana eikä ympäristöä voi suojella, jos kehitys ei huomioi tuhon vaikutuksia. Matkailu tunnistettiin omaksi taloudelliseksi alueekseen, jonka tarvitsee kehittyä kestävästi, vuonna 1997 New Yorkissa missä pidettiin ”Earth Summit II”, ympäristöasioihin keskittynyt kongressi. (Holden 2000,163-165)

Vuoden 2002 maailmankongressi kestävästä kehityksestä pidettiin Johannesburgissa, jossa vahvistettiin Agenda 21, vuosituhaten vaihteen kehitystavoitteet sekä Johannesburgissa tehty toteuttamissuunnitelma. Toteuttamissuunnitelmassa maailman kansat lupasivat sitoutua rakentamaan humanin, tasa-arvoisen sekä välittävän globaalin yhteiskunnan. Kestävän kehityksen todettiin tarvitsevan pitkän tähtäimen suunnitelmia sekä laaja-alaisen osanoton maailman maista lakien ja säädösten muodostamisessa. (Page – Connell 2008, 176)

Euroopassa EU:n direktiivien sekä erilaisten ympäristöohjelmien avulla pyritään kehittämään kestävyyttä suuntaan, jossa sitä olisi helppo viedä eteenpäin. Matkailun saralla EU-komissio antoi tiedonantonsa viimeksi vuonna 2007. Tiedonannossa julkaistiin virallisesti käynnistettävä kestävä ja kilpailukykyistä matkailua kehittävä toimintaohjelma. Ohjelman tavoitteet ovat taloudellinen vauraus, sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja yhteenkuuluvuus sekä ympäristön ja kulttuurin suojelu. (Euroopan unioni 2009)

2.4 Kestävän kehityksen osa-alueet

Ekologisen kestävyuden perusehtona on biologisen monimuotoisuuden sekä ekosysteemien toimivuuden säilyttäminen. Näihin kuuluu myös ihmisen toiminnan sopeuttaminen taloudellisella sekä aineellisella puolella luonnon sietokykyyn. Keskeistä on varovaisuusperiaatteen noudattaminen eli ympäristön tilan heikkenemistä estävien toimien tekemättömyyttä ei voi perustella sillä, että täydellistä tieteellistä näyttöä ei ole olemassa. Myös haittojen ennaltaehkäisy ja torjuminen ovat tärkeässä asemassa. Tärkeitä toimenpiteitä ovat muun muassa uusiutumattomien luonnonvarojen säästäminen, siirtyminen ympäristöä vähemmän kuormittaviin tuotanto- ja kulutustottumuksiin sekä sitä kautta vähentää selvästi päästöjä. (Valtion ympäristöhallinta 2010)

Ekologinen kestävyys keskittyy selvimmin elinkelpoisuuteen ja elävien organismien terveyteen niin luonnossa kuin ohjatussakin ympäristössä käsittäen näin sekä kaupunki-, lähiö- että luonnollisen ympäristön. Kyky sietää erinäisiä häiriötekijöitä on ympäristön mahdollisuus selvitä ja säilyttää tarkoituksensa ja näin pysyä elävänä mahdollisista muutoksista huolimatta. Ympäristö muuttuu siinä samalla eikä mahdollisuuksia säilyttää tiettyä, muuttumatonta tasoa ei ole. Muutostekijät vaikuttavat ympäristöön koko ajan ja ympäristön tehtävä on sopeutua siihen. Kuitenkaan kestävällä tavalla toteutetussa sopeutumisessa ei unohdeta lähtökohtaista tilannetta, vaan käytetään sitä hyväksi ja muokataan ympäristö kohtaamaan tulevaisuuden muutokset ja haasteet niin, että sen sopeutuminen niihin olisi mahdollisimman helppoa ja yksinkertaista. (Munasinghe 2007)

Taloudellinen kestävyys pitää sisällään tasapainoisen kasvun sekä laadullisesti että sisällöllisesti. Siihen ei kuulu velkaantuminen pitkällä aikavälillä tai varojen hävittäminen. Kun talous on kestävällä pohjalla, on tulevaisuuden hallitseminen ja sen haasteisiin suhtautuminen helpompaa. Ristiriita on ekologisesti kestävä kehityksen ja taloudellisen kestävyuden välillä olemassa. Ilmastonmuutos voidaan nähdä tuloksena kestävästä maailmantaloudesta ja ekologinen kestävyys voidaan säilyttää ainoastaan uhraamalla taloudellinen kasvu. (Valtion ympäristöhallinta 2010)

Taloudelliseen kestävyyskuuluu määritelmä tulojen maksimoinnista ilman pääoman uhraamista, mikä tarkoittaa taloudellisella voitolla toimimista. Kulutuksen on pysyttävä niissä rajoissa, missä se ei köyhdytä yhteiskuntaa. Taloudellinen tehokkuus on pääroolissa kun etsitään optimaalista kulutusta ja tuottavuutta, mutta kestävyys huomioon ottaen. (Munasinghe 2007)

Sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyyskeskeinen periaate on taata hyvinvoinnin edellytysten siirtyminen aina tuleville sukupolville. Suuret, globaalit ongelmat kuten väestönkasvu, tasa-arvo, köyhyys sekä koulutus ovat haasteita, joilla on merkittäviä vaikutuksia sosiaaliseen kestävyyskuuluun. Maailmanlaajuisen yhdenvertaisuus sekä tasa-arvo ovat sosiaalisen kestävyyskuulun avaintekijöitä. Paikallisesti tulisi huolehtia esimerkiksi työturvallisuudesta sekä terveydestä. Kulttuurinen kestävyys perustuu ihmisten vapaaseen henkiseen toimintaan sekä eri kulttuurien säilymiseen ja kehittymiseen. (Valtion ympäristöhallinta 2010)

Sosiaalinen kehitys usein tarkoittaa merkittäviä parannuksia sekä yksilöille että ylipäätään sosiaaliseen hyvinvointiin. Tämä lisää sosiaalista pääomaa, joka on se voimavara mikä mahdollistaa ihmisten päämäärien saavutuksen. Sosiaaliseen pääomaan kuuluvat tasa-arvo, köyhyyden alentaminen, verkostot, luottamus, voima ja turvallisuus. Haavoittuvuuden vähentäminen ja sosiaalisten sekä kulttuurillisten järjestelmien terveenä pitäminen sekä niiden kyky kestää shokkeja ovat tärkeitä tekijöitä sosiaalisessa kestävyyskuulussa. Näitä tekijöitä voidaan ylläpitää ja parantaa lisäämällä sosiaalista pääomaa koulutuksen kautta ja voimistamalla sosiaalisia arvoja, tasa-arvoa sekä instituutioita.

Kestävemmän sosiaalisen kehityksen toivossa on tärkeää ymmärtää ne viestit sekä rajapinnat hallitusten ja virastojen kanssa mitkä tulevat köyhemmistä yhteiskunnista. Yhteyksien rakentaminen ja voimavarojen kanavoiminen ovat myös erittäin tärkeitä tekijöitä. Nykyinen yhteiskuntakeskeinen sosiaalinen pääoma ja sen kanssa toimiminen antaa keinot nousta köyhyydestä ja johtaa myös entistä kestävämpään yhteyteen yhteisöjen välillä. (Munasinghe 2007)

2.5 Kestävä matkailu

Kasvava tarve kestävyys 70-luvulla lisäsi tietoa ja kiinnostusta matkailun vaikutuksista sekä ympäristölle että ylipäättään kohteille. Nämä vaikutukset kanavoitiin kohdetutkimuksiin ja analyyseihin johtaen kysymyksiin matkailun kasvun rajojen määrittelystä sekä haitallisten kehityksen tulosten ehkäisystä, mitkä antoivat viitekehityksen kestävä matkailun käsitteistölle. Massaturismin huonot vaikutukset kohteelle huomattiin jo sen lisääntyessä 70-luvulla ja 80-luvulla oli jo selvää, että nämä vaikutukset tulisivat vaikeuttamaan matkailun olemassaoloa sekä sen imagoa. Kestävän kehityksen periaatteiden ottaminen mukaan matkailualalle loi uusia markkinoita, esimerkiksi ekoturismille tai ympäristötietoiselle matkailulle. (Saarinen 2006, 3-4)

Kestävä matkailu käsitteenä kuuluu kestävä kehitykseen. Siitä on luotu oma viitekehityksensä matkailualalle, jonka avulla pyritään tuomaan kestävä kehityksen periaatteet lähemmäksi matkailua. Kestävällä matkailulla tarkoitetaan sellaisen matkailun luomista, joka sallii matkailulle välttämättömien luonnonvarojen uusiutumisen ja ehkäisee niiden liiallista käyttöä. Se myös edellyttää tavoitteiden saavuttamista viidellä tasolla: taloudellisella, ympäristönsuojelullisella, kulttuurisella, sosiaalisella sekä matkailijatytytyvyyden tasolla. (Hemmi 1995, 16)

Kestävän matkailun määritelmä Wallin mukaan tarkoittaa matkailua, joka on kehitetty ja ylläpidetty tietyllä alueella sellaisella tavalla, joka edesauttaa sen jatkuvuutta määräämättömän ajan. Kestävä matkailu ei myöskään alenna eikä muuta ympäristöä (ihmisiä tai luontoa) missä sitä harjoitetaan siinä määrin, että se vaikeuttaisi muiden yhteiskunnan toimintojen toteuttamista. Kuitenkaan,

kestävä kehitys matkailussa ei ole helppo määriteltävä, koska kestävyys sekä kehitys käsitetään aina eri tavalla. Kun puhutaan kestävydestä ja kehityksestä yhdessä, ensimmäisenä tulee mieleen kysymys, että minkä pitää kestää? Millä laajuudella tätä määritelmää tulee soveltaa käytäntöön? Ja mitä on kehitys kullekin toimijalle? (Wall 2009, 38-39)

Yksi ensimmäisistä julkisista kestävyiden ja matkailun yhdistävistä strategioista julkaistiin Globe'90 - konferenssissa Kanadassa, jossa kokoontui yhteen hallitus, hallituksen ulkopuoliset yhteisöt, matkailuala sekä akateemikot keskustellakseen matkailun ja ympäristön tulevaisuudesta. Näissä keskusteluissa löydettiin neljä päämäärää. Ensimmäisenä avartaa ja lisätä ymmärrystä siitä merkittävästä myötävaikutuksesta, mitä matkailu voi tehdä ympäristölle ja taloudelle, toisena kannattaa tasa-arvoa ja kehitystä, kolmantena parantaa elämänlaatua kohdemaassa sekä neljäntenä säilyttää se ympäristön laatu, mistä edellä mainitut päämäärät ovat riippuvaisia. Kuitenkaan nämä päämäärät eivät sanele, miten varsinaista matkailualaa tulisi kehittää, vaan ne toimivat ainoastaan käsitteellisenä apuna. (Holden 2000, 175)

Luonto ja ympäristö ovat erittäin tärkeä vetovoimatekijä miltei kaikissa matkailukohteissa ja virkistysalueilla. Luonnon monimuotoisuus, ympäristö sekä ekosysteemi antavat matkailukohteelle sen yksilöllisyyden, jota hyödyntämällä on mahdollista erottua muista samankaltaisista kohteista. Matkailun ja ympäristön suhdetta tai symbioosia oikeastaan ymmärretään paljon vähemmän kuin olisi tarpeellista. Luonto ja sen säilyvyys on itsestäänselvyys varsinkin paikallisille ja kohteessa työskenteleville. Yhä enenevät kansainväliset ja kansalliset kongressit ympäristön tilasta ovat herättäneet uutta ajattelumallia myös matkailun puolelle. (Farrell- Runyan 2008, 216, 227)

Ympäristökeskukset ympäri maailmaa ovat tunnustaneet myös ohjaavia päämääriä, joiden avulla kestävyiden kehittäminen sekä sen ylläpitäminen tulisi tehdä. Niiden mukaan ympäristöllä on olemassa luontainen arvo, mikä peittoaa sen arvon matkailukohteena. Tässä tapauksessa luonnon pitkäaikaista kestävyttä ja nautintoa eivät saa lyhyen tähtäimen suunnitelmat vaarantaa. Kuitenkin matkailu pitäisi tunnistaa positiivisena tekijänä, josta voivat hyötyä matkailijan lisäksi myös yhteisö sekä kohde. Matkailualan ei tule antaa vahingoittaa luonnon voimavaroja, vaarantaa sen tulevaisuuden kykyä tuottaa

nautintoa eikä tuoda hyväksymättömiä vaikutuksia kohteelle. Matkailussa käytettävien ja kehitettävien aktiviteettien tulisi kunnioittaa paikkaa, luontoa sekä paikan luonnetta, missä ne toteutetaan. Näiden päämäärien ja periaatteiden eteen tulisi jokaisen alalla toimivan työskennellä, jotta ne voitaisiin täyttää myös käytännössä. (Holden 2000, 176)

2.6 Matkailun haasteet kestävyydelle

Kestävyys on otettu mukaan matkailualaan eri tavoin, sekä kansallisella, että paikallisella tasolla ja myös julkisella sekä yksityisellä sektorilla. 1990-luku oli oikeastaan sitä kestävyiden kasvun aikaa yksityisellä sektorilla, tosin on hieman epäselvää, olivatko yritykset oikeasti huolestuneet ympäristöstä, vai oliko kestävyiden lisääminen yrityksen toimintaan pelkkä markkinointikikka. Matkailuyritysten on väitetty kääntyneen kestävä kehityksen puoleen kolmesta syystä; taloudellisuuden, PR:n ja markkinointiarvon takia. (Holden, 2000, 175)

Kestävä matkailun idea sekä innostaa että ärsyttää alan tutkijoita sekä kehittäjiä, ja määritelmä itsessään on nostanut esiin myös kritiikkiä. Yksi kestävyiden aiheuttamista ongelmista matkailulle perustuu sen kokonaisvaltaiseen näkemykseen. Matkailu on laaja verkosto, joka perustuu ihmisten, tavaroiden, palveluiden, pääoman ja ideoiden liikkumiseen lähtöalueen ja kohdemaan välillä, jotka linkittyvät toisiinsa reittien, kuljetusten ja vaihtoalueiden kautta. Matkailusta on tulossa suuri osa maailmanlaajuisesta taloudesta ja kulttuurista, mutta kestävyiden kehittäminen pohjautuu kuitenkin vain suurimmalta osin kohteisiin sekä niissä tapahtuviin matkailijakäytäntöihin. Nämä kohdealueiden ja niiden käytäntöjen tutkiminen sekä kestävyiden mittaaminen on iso osa kestävä matkailua, mutta iso osa jää myös sen ulkopuolelle. Kestävässä kehityksessä maailmanlaajuinen sekä kokonaisvaltainen ote vastaan paikallinen on tärkeä osa määrittelyä. Kestävässä matkailussa on tähän mennessä keskitytty parantamaan vain paikallisesti, nimenomaisen kohteen oloja. (Saarinen 2006, 4-5)

Haasteet kestävyiden toteuttamiseen matkailussa piilevät sen määritelmässä. Siihen ei ole olemassa valmiita lakeja ja sääntöjä, joiden avulla voitaisiin tarkentaa, kuinka kestävä jokin yritys tarkalleen ottaen on. Toisaalta, tämä

sekavuus antaa mahdollisuuden eri alojen toimijoiden mieltä yhdessä, mitä kestävä kehitys tarkalleen ottaen tarkoittaa ja mitä se tarkalleen ottaen tarkoittaa matkailussa. Tällainen laaja-alainen näkemys sekä myös eri toimialojen yhdessä miettimät rajaviivat ovat tärkeitä, jotta se oikea kestävyys voidaan lopulta saavuttaa. Käytännön työ kestävyiden saralla tarvitsee tarkkojen päämäärien ja rajojen asettamista, kestävyiden konseptin yksityiskohtaisen määrittämisen, valvontajärjestelmän sekä indikaattorit, joiden avulla kestävyiden mittaaminen onnistuu siinä määrin, että se on helppoa myös tavalliselle yrittäjälle. (Wall 2009, 44)

Muun muassa kansainvälisten matkailijatutkimusten mukaan matkailu kasvaa jatkuvasti. Samanaikaisesti lisääntyvät myös matkailusta aiheutuvat kielteiset vaikutukset kohdealueiden luontoon, ympäristöön, kulttuuriin ja paikallisiin asukkaisiin sekä muihin matkailijoihin. Kun kielteiset vaikutukset saavuttavat tietyn tason, paikalliset asukkaat tai matkailijat itse alkavat reagoida niihin. Tällaisissa tilanteissa kohdealueen kantokyky on saavutettu. Kestävässä matkailussa kantokyvyn rajat on määritettävä tarkasti, eikä niitä saa ylittää. (Borg 1998, 6)

Kantokyvyllä tarkoitetaan matkailussa sitä maksimimäärää ihmisiä, mitä jokin alue tai kohde kestää ilman, että sille koituu siitä peruuttamattomia muutoksia ympäristöllisesti tai matkailijoiden viihtyvyyden kannalta. Kantokyky voidaan jakaa kuuteen eri osa-alueeseen niin halutessaan, fyysiseen, taloudelliseen, sosiaaliseen, ekologiseen, poliittiseen sekä havainnolliseen. Kantokyvyn idea on samankaltainen kestävä matkailun idean kanssa, tunnistetaan negatiiviset vaikutukset ja tarve huolehtia niistä niin, että kestävä kehityksen päämäärät saavutetaan. (Saarinen 2006, 5-6)

Sellaista matkailua ei ole olemassakaan, joka ei jollain tasolla saastuttaisi tai muuttaisi ympäristöään. Meillä on käytettävissä vain menetelmiä, jotka pienentävät matkailusta aiheutuvia ympäristövaikutuksia. Ympäristöä säästävistä matkailusta voidaan puhua silloin, kun matkailun kehittämistavoitteissa otetaan huomioon ympäristönsuojeluperiaatteet ja pyritään sovittamaan ne määrällisten ja taloudellisten tavoitteiden kanssa yhteen. Ympäristöä säästävä matkailu koituu myös matkailun eduksi, koska

siten ehkäistään sille välttämättömien luonnonvarojen liiallinen käyttö ja turvataan niiden uusiutuminen. Kestävän matkailun tavoitteet ovat Matkailun osaamiskeskuksen mukaan seuraavat: matkailuelinkeinon ympäristötavoitteiden määrittäminen, ympäristöä säästävien toimintamallien kehittäminen, asiakkaiden ympäristöasenteiden selvittäminen ja sitä kautta tuotekehitykseen vaikuttaminen sekä yrityksen kannattavuuden parantaminen ympäristöarvoilla. (Silvennoinen- Tahvanainen –Tyrväinen 1997, 20-21)

Matkailu on kilpailtu ja riskialtis elinkeino. Kestävyyteen sisältyy monia erilaisia mahdollisuuksia. Se ei kuitenkaan tarkoita, että kaikki matkailuyrittäjät ryhtyisivät toimimaan samalla tavoin. Kestävän matkailun periaatteita voidaan soveltaa kaikenlaiseen matkailuun. Se on prosessi, joka suuntaa matkailuyrittämisen uudelleen siten, että ympäristön laatu säilyy, ekologiset prosessit toimivat, luonnon- ja kulttuuriperintö säilyvät, paikallisväestö hyötyy ja matkailijat viihtyvät. Kestävää matkailua suunniteltaessa tarvitaan innovatiivisuutta, visiointia, ennakointia ja toiminnan eliniän kattavaa suunnittelua. Kestävän matkailun kriteereinä voidaan pitää muun muassa seuraavia asioita: tuotteiden ja toimintojen elinkaarianalyyseja, ympäristövastuullisuutta, luonnon- ja kulttuuriperinnön säilyttämistä, toimintojen ja tuotteiden kierrätettävyyttä, ongelmien ja hoitotarpeiden ennakoivaa suunnittelua, pitkän ajan taloudellista suunnittelua, paikallisyhteisöjen osallistumista suunnitteluun, hyötyä paikalliselle luonnolle ja kulttuurille sekä toiminnan jatkuvaa arviointia ja kehittämistä. (Borg 1998, 7–8.)

Kestävän kehityksen mukainen lähestymistapa on tärkeä matkailun suunnittelussa, koska matkailun menestys riippuu pitkälti kohdealueen luonnon- ja kulttuuriperinnöstä ja perinteistä. Kohdealueiden luonnon tuhoutuessa menetetään myös matkailijoiden kiinnostus (Borg, 1998, 7). Myös matkailijoiden kasvava ympäristötietoisuus lisää yrittäjien paineita koko ajan, enää ei riitäkään pelkkä hyvä hinta-laatusuhde vaan tarjottavan palvelun tuottamisessa on otettava myös ympäristönäkökohdat huomioon. Ekologisempaan toimintaan muuttaminen ei välttämättä tarkoita suuria investointeja, usein riittää toimintamallien ja tapojen muuttaminen. (Eronen 17.3.2010.)

Kestävässä matkailukehityksessä toteutuvat taloudelliset tavoitteet, ympäristövastuullisuuden tavoitteet ja sosiologiset tavoitteet. Kestävässä matkailussa taloudellinen kehitys tapahtuu pitkällä aikavälillä eikä siinä siis pyritä nopeaan kasvuun korkeilla tuotannollisilla panoksilla. Matkailun on oltava ympäristövastuullista, jotta se voi olla taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä. (Borg 1998, 10.)

Kestävän matkailun toteuttamisessa, sen pohjautuessa kestäväan kehitykseen, matkailuala tarvitsisi uudelleen arvioinnin sekä uudelleen sijoittelun nykyisten kehittämisen työkalujen pohjalta. Yhteisöön tai paikallisuuteen perustuva perinteinen ajattelumalli kertoo, että matkailu edistää parempaa sosiaalista, taloudellista sekä ympäristöllistä tulevaisuutta paikallisella tasolla huolehtien paikallisten ihmisten tarpeista. Postmodernissa yhteiskunnassa kuitenkin on selvää se, että hyöty ja tieto myös kestävydestä tulisi olla kaikkien saatavilla. On tärkeää huomata, että kestävyys ei ole yksisuuntainen katu maailmanlaajuisen ja paikallisen käytännön välillä, vaan kehityksen rajat ja säännöt täytyy määritellä molempien perusteella. Kestävä kehitys ja matkailu ovat sekä maailmanlaajuisten, että paikallisten velvollisuuksien summa. (Saarinen 2006, 14)

Luonnon keskellä toimivat yritykset tulevat varmasti huomaamaan näiden periaatteiden ja päämäärien tarpeellisuuden viimeistään tulevina vuosina. Matkailijan tietoisuus ympäristöasioista kasvaa koko ajan ja vaatimukset sen myötä. Myös itse alan vaatimukset erilaisten lakien ja säädösten muodossa tulevat kehittymään tulevaisuudessa, mikä tietysti edesauttaa tasaista ja yhtäläistä kehitystä, johon jokaisen alan yrittäjän on tultava mukaan. Kilpailukeskeinen ala ei muutu, jos siihen ei tehdä kaikkia koskevia päätöksiä ja lakeja, joita tulee noudattaa. Tähän perustuu myös kestävan kehityksen viitekehys, joka tällä hetkellä vielä on ohje ja jokaisella omanlaisensa, mutta toivottavasti jo seuraavalla vuosikymmenellä sääntö ja toimintamalli ainakin suurimmalla osalla yrityksistä. Haasteena näihin ohjeisiin on saada ne ymmärrettäviksi ja helpoiksi toteuttaa, jolloin ne eivät haittaa yritysten toimintaa suurella mittakaavalla. Toinen suuri haaste on saada ylipäätään jonkinlaisen säännöstö aikaiseksi eri toimijoiden kesken.

3 KESTÄVÄ KEHITYS KUUSAMOLAISISSA OHJELMAPALVELUYRITYKSISSÄ

3.1 Toimeksiantaja Metsähallitus

Metsähallitus tuottaa luonnonvara-alan palveluja asiakkaille aina yksittäisistä ihmisistä suuryrityksiin. Toiminta perustuu valtion maa- ja vesialueiden käyttöön. Se on valtion liikelaitos, jonka hallinnassa on reilut 12 miljoonaa hehtaaria maa- ja vesialueita. Heidän velvollisuutensa on hoitaa ja käyttää näitä alueita niin, että ne hyödyttäisivät suomalaista yhteiskuntaa mahdollisimman hyvin. Metsähallitus täytti 150 vuotta 13.5.2009. (Metsähallitus 2009)

Metsähallituksen luonnonsuojelualueiden hoito-ohjeet on päivitetty viimeksi vuonna 2007. Näiden hoidosta ja käytöstä tehtyjen linjausten avulla se turvaa mahdollisimman hyvin alueiden perustamistarkoituksen. Periaatteita tarvitaan varsinkin käytännön työssä suojelualueilla toimenpiteistä päätettäessä. Pääperiaatteena on, että luonnonprosesseihin ei puututa ilman luonnonsuojelullisia syitä. Luonnonsuojelualueilla hoidetaan ja suojellaan luontoarvojen lisäksi myös aktiivisesti muinaisjäännöksiä sekä rakennettua kulttuuriperintöä. Suojelualueita koskeva lainsäädäntö sekä hoidon ja käytön periaatteet ohjaavat myös alueiden käyttöä. Pääperiaatteena on, että käyttö ei vähentäisi niitä luonnonsuojelullisia ja kulttuurisia arvoja, joiden suojelemiseksi alueet on perustettu.

(Metsähallitus 2009)

Luonnonsuojelualueiden pinta-alasta mahdollisimman paljon säilytetään luonnontilaisena. Se tarkoittaa, että ihminen ei puutu eliöyhteisöjen kehitykseen tai muuttumiseen, vaan kaikki tapahtuu luonnon omien sääntöjen mukaan. Kuitenkin useat ihmisen aiheuttamista ympäristömuutoksista vaikuttavat luonnonsuojelualueiden ekosysteemeihin. Luonnonsuojelualueiden tärkeänä tehtävänä on turvata sellaiset luonnonprosessit, joiden ei anneta vaikuttaa alueiden ulkopuolella. Näin pyritään säilyttämään sitä alkuperäistä luontoa, mikä on juuri sille alueelle tyypillistä. (Metsähallitus 2009)

Luonnonsuojelualueet, eritoten kansallispuistot, tarjoavat ihmisille mahdollisuuksia luonnossa liikkumiseen, retkeilyyn, nähtävyyksien katseluun, luonnon tarkkailuun sekä luontoelämyksiin. Vetovoimaisimmilla luonnonsuojelualueilla on suuri merkitys myös luonnonsuojelukohteina. Näillä alueilla virkistyskäytön on kuitenkin tapahduttava luonnon ehdoilla sekä suojelun sallimissa rajoissa. Suojelualueiden käyttö kaupalliseen matkailutoimintaan edellyttää selkeitä toimintaperiaatteita. Yhteistyötä matkailuyrittäjien kanssa rakennetaan koko ajan kumppanuuspohjalta. Jotta luontomatkailua voitaisiin edelleen kehittää, on Metsähallitus ottanut toimekseen kehittää kestävän luontomatkailun periaatteita sekä vaikutusten seurannan menetelmiä luonnonsuojelualueille, erämaa-alueille ja suojeluohjelmakohteilleen. (Metsähallitus 2009)

Metsähallitus otti vuonna 2004 käyttöön kestävän luontomatkailun periaatteet, joita pyritään edistämään kaikessa omassa toiminnassa sekä yhteistoiminnassa matkailuyrittäjien kanssa. Nämä periaatteet ovat seuraavat:

- Luontoarvot säilyvät ja toiminta edistää luonnonsuojelua
- Ympäristöä kuormitetaan mahdollisimman vähän
- Arvostetaan paikallista kulttuuria ja perinteitä
- Asiakkaiden arvostus ja tietämys luonnosta ja kulttuurista lisääntyvät
- Asiakkaiden mahdollisuudet luonnossa virkistymiseen parantuvat
- Asiakkaiden henkinen ja fyysinen hyvinvointi vahvistuvat
- Vaikutetaan myönteisesti paikalliseen talouteen ja työllisyyteen
- Viestintä ja markkinointi on laadukasta ja vastuullista
- Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä

(Metsähallitus 2009)

3.2 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyöprosessi alkoi keväällä 2009 alkuseminaarilla, missä esittelin tutkimusaiheeni sekä jonkin verran teoriapohjaa kestävästä kehityksestä. Lähinnä mitä se on ja millainen alue tutkimukseen liittyy. Tästä eteenpäin

työstin ensin viitekehystä kestävästä kehityksestä, jotta minulla olisi pohjaa lähteä haastattelemaan yrityksiä. Haastattelut tehtiin vuoden 2009 syksyllä neljässä eri yrityksessä. Tällä hetkellä noista yrityksistä yksi valitettavasti on lopettanut toimintansa keväällä 2010. Haastattelut perustuivat Metsähallituksen kestävä kehityksen periaatteisiin, jotka jaoin neljään suurempaan teemaan. Nämä teemat olivat: ympäristö- ja luontoarvot, paikallisuus ja paikalliset ihmiset, kulttuuri ja perinteet ja taloudellinen kestävyys. Haastatteluissa käytin sanelukonetta, jonka avulla sain tiedostot siirrettyä myös vaivattomasti tietokoneelle, josta niitä oli helppo käsitellä soitto-ohjelman avulla. Haastatteluiden purkamisen aloitin joulukuussa 2009 ja maaliskuussa 2010 raaka teksti oli valmis. Teoreettisen viitekehityksen materiaalin kerääminen oli suhteellisen hankalaa, kestävään kehitykseen liittyvä kirjallisuus kun oli oikeastaan kokonaan 200 kilometrin päässä ja uusimmat kirjat ja tutkimukset ovat englanniksi ja internet - lähteiden kanssa tulee olla erityisen tarkkana, jotta tieteellinen pohja toteutuu.

Haastatteluihin yritykset valikoituivat toimialansa perusteella, eli olivat ohjelmajalvaluan yrityksiä toimialansa sisällä sekä alueellisesti ovat merkittäviä yrityksiä joko monipuolisuutensa tai erikoistumisensa takia. Tein haastattelut yritysten omissa tiloissa nauhurin avulla, jolloin minulla säilyy tieto kaikesta haastattelun aikana keskustelluista asioista. Käytän jatkossa aakkosia (yritys A, yritys B jne.) ilmentämään, minkä yrityksen sitaatti on kyseessä. Yhteistyö yritysten kanssa onnistui hyvin, kaikki olivat positiivisia aiheen suhteen ja kertoivat hyvin esimerkkejä omasta toiminnastaan.

3.3 Menetelmät

Opinnäytetyössäni käytin laadullista tutkimusmenetelmää. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä on suuntaus, jossa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia sekä merkityksiä. Selitettäessä ihmisen toimintaa pyritään ymmärtämään sen taustalla vaikuttavat syyt, sekä toiminnan motiivit ja tavoitteet kokonaisvaltaisesti. Tavoitteena on kuvata ilmiöiden laatua eikä määrää, ja jokaista tutkimuksen osaa tarkastellaan suhteessa kokonaisuuteen. (Niskanen 2008.) Haastattelin neljää eri ohjelmajalvaluan yritystä henkilökohtaisesti tekemäni haastattelurungon avulla, joka pohjautui

Metsähallituksen kestävä kehityksen periaatteisiin. Nämä haastattelut nauhoitettiin yritysten luvalla ja niiden pohjalta sain opinnäytetyöni tulokset.

Käytän apuna myös määrällistä tutkimusta, jossa kohdetta kuvataan numeerisin arvoin tai tilastollisesti. Yritykset täyttivät omaa toimintaansa arvioiden numeroilla 1-5 Metsähallituksen kestävä kehityksen periaatteet erilliselle lomakkeelle. Näiden lomakkeiden tulosten avulla sain tehtyä taulukot yritysten toiminnasta. Numeerinen arviointi yritysten itsensä tekemänä auttaa ymmärtämään heidän arvojaan. Arvioinnista tehty taulukot ilmentävät yritysten sijoittumisen suhteessa toisiin haastattelemiini yrityksiin. Taulukot myös konkretisoivat Metsähallituksen asettamien arvojen toteutumista käytännössä.

3.4 Yritysten käsitykset kestävästä kehityksestä

Kysyin yrityksen edustajilta, mitä mielikuvia sana kestävä kehitys herättää ja kuinka heidän yrityksissään siihen suhtaudutaan.

Yritys A: "Tavoitteenamme on toimia aina niin, että mitä ympäristössä tehdään, niin sinne ei jälkiä jää. Kaikki mikä viedään, tuodaan myös pois. Samoin myös tuotannossa pyritään katsomaan niin, että toimitaan mahdollisimman vähillä päästöillä. Myynnin ja markkinoinnin puolella kestävä kehitys tarkoittaa sitä, että tuotamme ohjelmalveluita, jotka toteutetaan paikallisesti, ja tuomme ihmiset lähemmäksi luontoa sekä uudelleen tutuiksi luonnon kanssa."

Yritys B: "Kestävä kehitys meillä tarkoittaa sitä, että niitä ympäristöarvoja ja luonnonläheistä toimintaa tuodaan siihen jokapäiväiseen yritystoimintaan, ihan ajatellen niin, että ympäristöä ja sen suojelua varten tässä tätä tehdään."

Yritys C: "Kestävä kehitys on toiminnassamme ja ajatuksissamme mukana ja hyvin pitkälle meidän tuotteemme ovat tällaisia luonnonläheisiä eli me ollaan maastossa liikkeellä, mutta ei toimita sitä vastaan. Meillä ei ole moottoroituja tuotteita ollenkaan, tietysti niitä huoltohommissa jonkin verran tarvitsee."

Yritys D: "Kestävään kehitykseen pyritään kaikessa tekemisessä, lähinnä valitsemalla ympäristöystävällisiä vaihtoehtoja tuotteisiin. Kyllähän se on meille"

tärkeä asia, että meidät ymmärretään semmoisena yrityksenä, joka toimii kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti, mutta meillä ei mitään kirjattuja juttuja siitä vielä ole. ”

Mielikuvat kestävästä kehityksestä ovat aika yksimielisiä ja painottuvat lähinnä kierrätykseen sekä luonnonsuojeluun. Tärkeitä osioita nekin, mutta kokonaisvaltainen ajattelu yritysten toiminnasta puuttuu oikeastaan kokonaan. Kestävä kehitys tulisi ottaa mukaan yrityksen toimintaan punaiseksi langaksi, ei yksittäiseksi asiaksi, jota mietitään silloin kun muulta toiminnalta jää aikaa. Ainoastaan sillä tavoin voivat yritykset kehittyä kestävästi. Haastatteleman yritykset oikeastaan ajattelevat ja toimivatkin jo kestävän kehityksen periaatteiden mukaan osaksi, heillä ei vain ole ollut nimeä olemassa oleville toimintamalleilleen. Luontoalan yritykset ovat edelläkävijöitä tai ainakin voivat halutessaan olla, joilla on mahdollisuus vaikuttaa myös muuhun yritysmaailmaan esimerkillään. Luontoalalla kestävyydellä on konkreettinen merkitys ja jos se sivuutetaan täysin, on yrityksellä edessään melko synkkä tulevaisuus.

3.5 Luontoarvot ja ympäristön kuormituksen merkitys

Luontoarvot ja ympäristön kuormitus ovat suuria tekijöitä luontoon keskittyvissä ohjelmalveluissa. Yrityksen mahdollinen ympäristöohjelma auttaa ymmärtämään ja kartoittamaan kuormittavuutta ja se myös antaa viitekehyksen yrityksen luontoarvoihin. Metsähallitukselle luontoarvot ovat tärkeitä, varsinkin luonnonsuojelualueilla, missä haastatteleman yritykset jonkin verran liikkuvat.

Yritys A: *”Nämä ympäristöasiat ovat tulleet oikeastaan majoitustoiminnan mukana yritykseen, kun on mietitty miten rakennetaan rakenteita ja miten otetaan niihin sitten mukaan energiataloudelliset ratkaisut, muun muassa lämmön talteenotto, suihkujärjestelmät jne.*

Metsähallituksen kanssa teemme oikeastaan kahden tasoista yhteistyötä tällä hetkellä. Toimimme Oulangan kansallispuiston eräkämppejen huolijoina, mikä

antaa meille se edun, että kun sitten viemme asiakkaitamme retkille kansallispuiston alueille, niin me myös tiedämme missä kunnossa siellä on paikat.”

Yritys B: ”Ympäristöohjelmaa ei ole vielä, se on ollut harkinnan alla, että sitä alettaisiin viemään eteenpäin. Hirveästi ei ole tehty konkreettisia toimenpiteitä ympäristönsuojelun kannalta, että toki aina kun kehitetään tuotteita, niin pyritään tuomaan sitten niitä ympäristöystävällisiä vaihtoehtoja esille.

Kesäisin käytetään hyvin paljon kansallispuiston alueita, koskenlasku, opastetut patikkaretket ja kanoottimelonta tapahtuu kaikki siellä. Kansallispuiston reittejä käytetään ja myös niitä tulentekopaikkoja joita siellä on. ”

Yritys C: ”Ympäristöohjelmaa ei ole, tosin kuulutaan Pan Parksiin, joka velvoittaa jonkin verran. Kansallispuistossa olemme liikkuneet jo ennen kuin siitä tuli Pan Parksiin kuuluva, ja aikalailla samat arvot ovat käytössä edelleen. ”

Yritys D: ”Ympäristöohjelmasta on vähän vaikea sanoa, kun edustan tätä yksikköä ja konsernitasolla muistaakseni on tehty SFS-standardi ISO9001. Konkreettisia toimenpiteitä on tehty sen verran, että me olemme testanneet näitä ympäristöystävällisempiä moottorikelkkoja, että soveltuuko ne meidän käyttöön sellaisenaan, ja vastaus on, että ei vielä, koska hankintahinta suhteessa siihen etuun mitä niillä saa katsotaan vielä liian suureksi.

Kuusamossa käytetään kansallispuiston alueita kesätoiminnassa paljonkin, noin puolet meidän kesätoiminnasta suuntautuu kansallispuistoon.”

Konkreettiset toimenpiteet ovat vähissä, vielä ainakin. Puhetta ja suunnitelmia on, ne täytyisi vaan saada vietyä käytännön asteelle. Kierrätysjärjestelmä on Kuusamossa tällä hetkellä muutosvaiheessa, kun mietitään, että miten erilaiset lajittelumahdollisuudet olisi mahdollista toteuttaa. Mutta tällä hetkellä esimerkiksi biojätteen lajittelu sekä pahvi- ja kartonkijätteen lajittelu on mahdollista myös yrityksille, jos he haluavat. Energiajäte sekä ongelmajäte täytyy itse kuljettaa ensin jäteasemalle, keräystä ei Kuusamon alueella ole. Ympäristöohjelma koettiin vielä ainakin liian suuritöiseksi toteuttaa kahdessa

yrityksessä eikä siihen koettu olevan vielä tarpeeksi yhteiskunnalta tai matkailualalta tulevaa painetta. Toiset kaksi yritystä olivat halukkaita laatimaan ympäristöohjelman jos siitä olisi oikeasti hyötyä myös taloudellisesti.

Paikallista yhteistyötä kaivattaisiin ehkä enemmän. Metsähallituksen kanssa tehtävä yhteistyö on vähäistä, vaikka yritykset käyttävät alueita säännöllisesti hyödykseen. Yrityksillä olisi mahdollisuuksia esimerkiksi juuri huolintaan, reittien kunnossapitoon ja vaikka uusien reittien mahdolliseen etsimiseen. Kansallispuiston alueet ovat kuitenkin suojelualueita, jonne ei mahdottomasti toimintaa edes haluta, mutta suojelualueen esittely ja sen kasviston tunnetuksi tekeminen edesauttaisi myös matkailijoiden halua suojella alueita.

3.6 Paikallisuus ja paikalliset ihmiset

Kestävän kehityksen peruseriaatteisiin kuuluu paikallisuus sekä paikallinen työvoima ja sen hyväksikäyttö. Metsähallitus on määrittänyt paikallisuuden koskemaan sekä kulttuuria että työvoimaa.

Yritys A: "Alihankintakeittiöiden kanssa lähdetään siitä, että ruuan pitäisi tulla pääsääntöisesti tästä Kuusamosta. Me pystytään olemaan ylivoimainen elämyksien tuottajana vain, jos me tarjotaan jotain mikä on täältä lähtöisin. Meidän pitää tarjota sitä eksotiikkaa mitä täällä Kuusamossa ja Lapissa on olemassa.

Työväestä paikallista on oikeastaan 80%. Sesonkiaikaa tulee sitten se 20% jostain muualta. Ja pyritäänkin sillä siihen, että paikalliset tuntee ja tietää tämän alueen ja toimintaympäristön.."

Yritys B: " Työväestä paikallista on meillä kaikki. Sesonkiaikaan saattaa muutama poikkeus olla, mutta kun asunnontarjonta ja muu on meillä niin hankalaa, niin mielellään otetaan sitten paikkakuntalaisia, jotka jo asuvat täällä.

Lähiruokaa pyrimme hankkimaan niin, että kalat tulevat pitkälti paikallisilta kalastajilta, peruna- ja kasvistuotteissa käytetään paikallista tukkuria, joka toimittaa meille tuotteet, mutta alkuperästä emme sitten sen enempää tiedä.”

Yritys C: ” Suurin osa työväestä on paikallisia, meillä ei ole ollenkaan tämmöisiä etelän variksia täällä töissä sesonkina. Työhönottovaiheessa sitä ei painoteta, meidän hommiin vaikuttaa enemmän se miten tulee eläinten kanssa toimeen ja on oikea persoona muuten.

Lähiruokaa käytetään hyvin vähän todennäköisesti koska ruokatuotteet tulee tukkurilta suoraan. Sitä saisi olla enemmän, mielelläni käyttäisin lähiruokaa enemmän jos se olisi mahdollista. Lähiruokahan on kyllä tulevaisuutta.”

Yritys D: ”Paikallista työväkeä meillä on täällä Kuusamon yksikössä 100% vakituisista, vaikea sanoa näistä kausihenkilöistä, että mistä ne tulee, mutta sanotaanko niin, että toteutuma niistäkin on semmoinen 80%. Rekrytoinnissa ei oikeastaan painoteta paikallisuutta mitenkään muuten kuin maastontuntemuksen osalta. Oppaat koulutetaan joka kausi uudelleen eli me pidetään opaskoulutus joka kauden alussa oman toimintamallimme mukaisesti.

Lähiruokaa käytetään niiltä osin mitä tiedetään, pyritään käyttämään niitä alkutuottajia ruokailuun ja meidän alihankkijoillahan usein on omasta takaa eväät. ”

Paikallisuus työväestössä koettiin arvoksi, josta ei haluta tinkiä. Se on myös ohjelmapalveluyritykselle etu, että henkilökunta tuntee ja tietää paikat ja metsät jo valmiiksi, eikä heitä tarvitse siihen erikseen kouluttaa tai tutustuttaa. Paikallisen luonnon ollessa se päävetovoimatekijä, ei ulkopaikkakuntalaisten kausityöntekijöidenkään palkkaamisessa ole välttämättä etua. Tosin sellaiset ihmiset, jotka tulevat samaan kausityöpaikkaan vuosi vuoden jälkeen, ovat jo paikat oppineet ja nämä työntekijät toimivatkin sitten ehkä myös uusien tuulien tuojina yritykselle. Toki ulkopaikkakuntalainen opas voi olla myös voimavara, jonka avulla yritykseen saadaan uutta virtaa ja ideoita ja toisaalta, jos kiinnostusta ja halua riittää, niin maaston oppii tuntemaan hyvin jo parissa vuodessa. Työntekijöiden ja etenkin oppaiden antaessa matkailijalle

ensikäsityksen yrityksestä sekä ollen näin ensimmäinen kontakti paikallisuuteen, koetaan tärkeäksi se, että myös he tätä arvoa toteuttavat mahdollisimman hyvin. Koulutusta oman yrityksen sisällä tehdään jonkin verran, kahdessa yrityksessä enemmän, mutta jokainen yritys ainakin perehdyttää omat oppaansa aina sesongin alussa jos se on tarpeellista. Paikallisten oppilaitosten ammattitaitoon luotetaan ja heidän koulutuksien kautta on mahdollista edetä työuralla.

Lähiruuan käyttöä olisi mahdollista lisätä huomattavastikin, lähiruuan puhtaus ja arvo on jotain sellaista joka tulee varmasti tulevaisuudessa vaikuttamaan myös matkailijoiden ostopäätöksiin. Haastattelemistani yrityksistä kaksi olivat ottaneet tämän jo huomioon, mutta kahdella muulla asia on suunnitelmavaiheessa. Yhdessä yrityksessä lähiruokaa käytettiin enemmänkin. Lähiruuan saaminen koettiin vähän hankalaksi sekä monimutkaiseksi, koska tukkurin toimintaan on vaikea puuttua. Tukkuri itsessään koettiin tarpeelliseksi, yrityksillä ei ole resursseja lähteä hakemaan itse jokaista elintarviketta, varsinkaan sesonkiaikana, jolloin ruuankulutus on suurimmillaan.

3.7 Kulttuuri ja perinteet

Paikallisen kulttuurin esilletuominen kuuluu Metsähallituksen toimintaan. Ohjelmapalveluyritystoiminnassa tämä tarkoittaa mahdollisuuksia esitellä paikallisuutta ja paikallista kulttuuria matkailijoille.

Yritys A: *”Mehän on nyt tuotteistettu tämä lappilaisuus, eli yläkuusamolaisuus ja lappilaisuus kansainväliseen makuun sopivaksi kaukaiseksi pohjoiseksi eli Farnorth-nimiseksi tuotteeksi. Me teemme myös matkoja vanhan Suomen puolelle eli Vienan Karjalaan, monet tekevät sinne ihan puhtaasti kulttuurimatkoja, niitä paikkoja halutaan käydä katsomassa ja tutustumassa siihen kulttuuriin mitä siellä on ollut.”*

Yritys B: *”Meillä paikallinen kulttuuri tulee esille perinnekylän kautta mitä me rakennamme ja joka pohjautuu Paanajärven alueeseen. Siellä alueella*

tapahtuvat ohjelmapalvelut perustuvat perinteiseen suomalaiseen kulttuuriin esimerkiksi patikointia ja peliohjelmia, missä pelataan vanhoja perisuomalaisia pihapelejä, niin kuin esimerkiksi suopungin heittoa ja kirveen heittoa.”

Yritys C: ”No en oikein tiedä onko tämä meidän toimiala oikein kulttuurimatkailuksi luokiteltavaa muulla tavoin kuin että liikutaan tuolla luonnossa paikallisessa ympäristössä ja tietysti koiriahan täällä on ollut kauan. ”

Yritys D: ”Kyllähän me tuodaan paikallista kulttuuria esille. Oikeastaan se näkyy eniten niissä tuotteissa, missä viedään asiakkaita vierailulle johonkin kohteeseen, oli se sitten porotila, tai koiratila, tai kalastustila, tai joku muu kohde, niin siellä näkyy se paikallisuus sitten sellaisena kuin se on. ”

Paikallisuus koettiin myös ohjelmatuotteissa tuntuksi tekijäksi, varsinkin kun kyseessä on luonnon ja luontoympäristön tuotteistaminen. Tuotekehittelyä tehdään paikallisen luonnon ja kulttuurin ehdoilla. Luonnon huvipuisto ja sen tarjoamat mahdollisuudet on käytetty hyväksi, luonnon ehdoilla toimimisen ollessa se pääasia. Tuotteiden kehittäminen sekä yrityksen toiminnan kehittäminen luonnon ehdoilla saa kannatusta, mutta tulosten täytyy olla myös matkailijoille suunnattua sekä vetovoimaltaan suurta, jotta yritys saa tuotteesta myös taloudellista hyötyä. Paikallisen kulttuurin esille tuominen koettiin osaltaan myös kulttuurimatkailuna, joka taas on aika marginaalinen matkailun osa-alue Kuusamon alueella eikä siten ole haastattelemieni yritysten kehityksessä kovin korkealla. Toisaalta kuusamolaisuus koettiin ylpeyden aiheeksi, mikä antaa mahdollisuuden myös hyödyntää sitä matkailun markkinoinnissa.

3.8 Taloudellinen kestävyys

Taloudelliseen kestävyyteen kuuluu yrityksen pitkän tähtäimen suunnitelma, missä listataan sekä suunnitellaan kaikki ne investoinnit, menot, tulot ja kehityksen aiheet, jotka vaikuttavat yrityksen toimintaan tulevaisuudessa. Yhteistyö kuuluu osana tähän, niin oppilaitosten kuin muiden yritysten kanssa.

Yritys A: *"Meillä pitkän tähtäimen suunnitelma on laajentua, lisätä omaa majoituskapasiteettia, ja suunnitelmissa on myös rakentaa tällainen kammityyppinen ravintola tähän Rukan ytimeen. Suurin piirtein viiden vuoden ikkunalla näitä asioita mietitään, katsotaan nyt mihin tämä talouskehitys kaiken kaikkiaan on menossa. Yhteistyötähän me tehdään Ruka alueen yritysten kanssa paljonkin, ja Kuusamossa on muun muassa hotellit sekä kuljetuspalvelut."*

Yritys B: *"Mitään hirveän laajaa pitkän tähtäimen suunnitelmaa ei ole olemassa, toki sellaisia lyhyempiä, muutaman vuoden, jaksotuksia on. Suunnitelmissa on huomioitu rakennuskustannukset uusiin rakennuksiin sekä niiden kompensoiminen tähän yritystoimintaan."*

Oppilaitosten kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä joka vuosi, että aina kun heillä on harjoittelujaksot niin sieltä joku meillä tulee melkeinpä joka vuosi. Ja yritysten kanssahan me tehdään esimerkiksi huskytilojen ja porotilojen kanssa yhteisiä ohjelmia eli alihankintana tulee ne palvelut."

Yritys C: *"Pitkän tähtäimen suunnitelmaa ei ole. Vaikka tämä yritys on paisunutkin aika isoksi, niin tämä on minun ja vaimoni käsissä ja aina katsotaan tilanne kerrallaan ja kausi ja vuosi kerrallaan, että missä mennään ja mitä kehitetään. Jonkin verran tehdään yhteistyötä oppilaitosten kanssa, harjoittelijoita meillä on jonkin verran ja ollaan oltu paikallisen koulun tapahtumissa mukana. "*

Yritys D: *"Meillä on oikeastaan kaksi strategiaa tällä hetkellä, meidän oma sekä konsernin oma, joiden yhteen nivouttaminen vie aikansa. Tällä hetkellä menemme vähän virran mukana ennen kuin uusi koko konsernin kattava strategia on saatu tehtyä. Oppilaitosten kanssa tehdään aika paljon yhteistyötä, ihan niiden mahdollisuuksien mukaan mitä ajallisesti on. Harjoittelupaikkoja tarjotaan kyllä."*

Pitkän tähtäimen suunnitelmat olivat riippuvaisia oikeastaan yrityksen koosta. Isommat yritykset olivat tehneet strategiat ja suunnitelmat tuleville vuosille, pienemmät firmat menevät aallon mukana niin sanotusti. Heillä toisaalta on siihen mahdollisuuskin, kun toiminta ei vielä ainakaan ole mitenkään kauhean

laajaa, on helpompi mukautua olosuhteisiin, niin taloudellisesti kuin fyysisestikin. Tosin näillä kahdella isommalla yrityksellä suunnitelmat perustuivat taloudelliseen suunnitteluun, tuotekehittelyyn ja esimerkiksi henkilöstön kehittämisen suunnittelua ei ollut vielä kirjattu mihinkään.

Yhteistyö oppilaitosten kanssa oli monipuolista kaikilla. Harjoittelupaikkoja tarjottiin ja mahdollisesti myös työpaikkoja näiden seurauksena. Kuitenkaan yrityksissä ei ollut tietoa siitä, että miten esimerkiksi ammattikorkeakoulutusta voisi käyttää hyväksi heidän toiminnassaan ja kuinka pitkälle koulutettuja amk-tutkinnon saavuttaneet ovat. Ohjelmapalveluyrityksille tärkeä koulutusmuoto on ammatillinen koulutus (eräopas, marata-ala), jonka kautta työntekijöitä saadaan yritykseen ja mahdollisesti heistä koulutetaan työntekijöitä eteenpäin.

3.9 Yritysten toiminta arvioituna Metsähallituksen periaatteiden mukaan

Taulukkoon 1 on koottu yritysten keskiarvot kaikista kyselylomakkeessa olleista väittämistä. Loppuun on laskettu vielä näiden keskinäinen keskiarvo, mikä ilmentää yrityksen keskiarvoista toteutumista Metsähallituksen periaatteissa. Kaikki yhdeksän osa-aluetta sisältävät myös alaväittämiä, jotka tarkentavat varsinaista väittämää. Osa-alueiden erilaisuus sekä myös samanlaisuus yritysten kesken näkyy taulukossa hyvin, mutta täytyy myös pitää mielessä, että yritysten näkemys väittämien merkityksellisyydestä on erilainen.

Taulukko 1. Yritysten arvot Metsähallituksen periaatteiden mukaan

Metsähallituksen arvot	yritys A	yritys B	Yritys C	Yritys D
Luontoarvot säilyvät ja toiminta edistää luonnonsuojelua	4,6	4	4,7	3,3
Ympäristöä kuormitetaan mahdollisimman vähän	4	3,8	4,4	4,6
Arvostetaan paikallista kulttuuria ja perinteitä	5	5	4,5	5
Asiakkaiden arvostus ja tietämys luonnosta ja kulttuurista lisääntyvät	4,75	3,25	2,5	3,25
Asiakkaiden mahdollisuudet luonnossa virkistymiseen paranevat	4,75	5	4,75	4,5
Asiakkaiden henkinen ja fyysinen hyvinvointi vahvistuvat	4,6	4	4,8	5
Vaikutetaan myönteisesti paikalliseen talouteen ja työllisyyteen	4,5	5	5	5
Viestintä ja markkinointi on vastuullista ja laadukasta	4,7	5	4,5	5
Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä	4	4	3,5	3,25
Yhteiskeskiaarvo	4,45	4,34	4,3	4,3

Yritys A: Kokonaiskeskiarvo kaikista periaatteista oli 4,45. Parantamisen aihetta yritys totesi luonnon ehdoilla toimimisessa ja ympäristön kuormituksessa sekä panostamisessa yhteistyökumppaneihin, jotka noudattavat kestävän kehityksen periaatteita. Paikallisen kulttuurin ja perinteiden arvostus oli keskiarvoltaan paras osa-alue, lähinnä paikallisen työvoiman käytön sekä paikallisuuden arvostamisen takia. Tulokset tosin olivat samanlaiset melkein kaikissa yrityksissä.

Yritys B: Keskiarvo oli 4,34. Pienin osakeskiarvo oli väittämässä 4 eli ”Asiakkaiden arvostus ja tietämys luonnosta ja kulttuurista lisääntyvät”. Tämän keskiarvo oli 3,25. Eritoten mahdollisuudet osallistua alueiden hoitoon koettiin hankalaksi asiaksi. Tällä yrityksellä oli yritys D:n kanssa eniten täysiä pisteitä väittämistä. He arvioivat viitosen arvoiksi yhteensä neljä väittämää. Kyselyssä nousi esiin paikallisuuden arvostus sekä eettisyyden ja vastuullisuuden korostaminen toiminnassa.

Yritys C: Keskiarvo oli 4,3. Pienin osakeskiarvo oli väittämässä 4, jonka arvo oli 2,5. Erityisesti mahdollisuuksia alueiden hoitoon ei oikein ollut, mutta sitä ei toisaalta koettu tarpeelliseksikaan. Paikallisuus nousi esiin täälläkin parhaimpana keskiarvona. Asiakkaiden henkinen ja fyysinen hyvinvointi koettiin myös tärkeäksi osa-alueeksi ja siihen haluttiin panostaa.

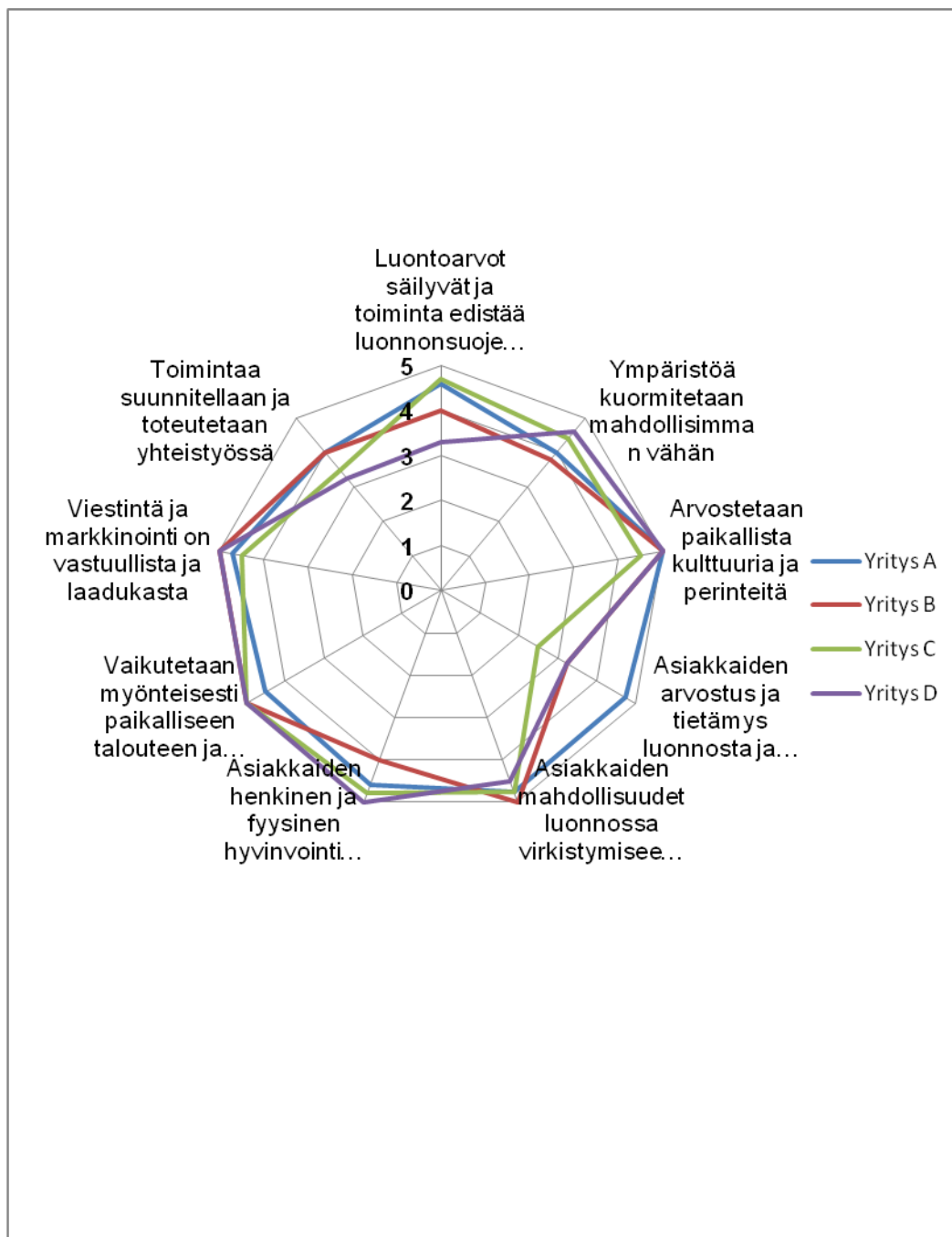
Yritys D: Keskiarvo oli 4,3. Väittämistä koettiin hankalimmiksi toteuttaa tiedonhankinta ja tarjoaminen sekä muiden yritysten kanssa yhteistyössä järjestettävä koulutus. Yritys arvoi neljä väittämää viitosen arvoiksi, näistä väittämistä paikallisuus, asiakkaiden henkinen ja fyysinen hyvinvointi sekä markkinoinnin vastuullisuus koettiin niiksi tärkeiksi arvoiksi, minkä mukaan yritys haluaa toimia.

Keskiarvo arvioinneissa oli kaikilla yrityksillä päälle neljän. Yrityksen arvioidessa omaa toimintaansa mukana on myös markkinointitekijä, ihan niin helposti ei ehkä myönnetä kaikkia kehityksen arvoisia kohtia kuin mitä jos yritys arvioisi toimintaansa itse sisäisesti. Tai vaihtoehtoisesti jos yrityksen toimintaa arvioisi joku ulkopuolinen tarkkailija. Metsähallituksen periaatteista hankalimmiksi toteuttaa koettiin selvästi luonnon ja kulttuurin arvostuksen lisääminen. Tämä

toteutuu ainakin joltain osin jo sillä, että kuljetaan sellaisessa luonnossa, missä asiakas ei ennen ole ollut ja selitetään hänelle mitä siellä nähdään ja koetaan. Myös selonteko suojelluista kohteista on tarpeen. Tästä periaatteesta tosin tarkentavat alaväittämät toivat ne huonoimmat pisteet, koska esimerkiksi alueiden hoitoon osallistuminen on hankalaa yrityksen asiakkaiden kanssa. Tässä olisi mahdollisuudet uudenaikaiseen yhteistyöhön Metsähallituksen sekä ohjelmapalveluyritysten kesken.

Parhaimmin periaatteista toteutuvat yritysten mielestä paikallisen kulttuurin ja perinteiden arvostus sekä myönteinen vaikutus paikalliseen talouteen ja työllisyyteen. Jos yritys itse arvostaa paikallista kulttuuria ja perinteitä, niin se välittyy myös asiakkaille. Toiminnassa ohjenuorana toimivat arvot näkyvät myös ulospäin ja sitä kautta arvostus ja perinteiden kunnioitus menevät luonnollisena ketjuna eteenpäin. Myönteinen vaikutus paikalliseen talouteen ja työllisyyteen on luonnon ehdoilla toimivissa ohjelmapalveluyrityksissä itsestään selvä asia. Ohjelmapalveluyritys on useimmiten paikallinen ja paikallisia toimijoita hyödyntävä sekä tietysti paikkakunnalle rahaa jättävä. Tosin poikkeuksia voi olla siinä suhteessa, jos kyseessä on iso ketjuyritys. Tällöin osa yrityksen toimista on voitu keskittää pääpaikkakunnalle, jolloin sivupisteenä toimivalla pienemmällä yksiköllä ei ole niin suurta toimivaltaa koko konsernissa, kuten yhdessä yrityksistä oli. Tässä opinnäytetyössä mukana ollut ketjuyritys tosin toimii itsenäisenä yrittäjänä ainakin vielä (yhdistäminen on vielä kesken). Viimeisimmän tiedon mukaan kyseinen ketjuyritys on lopettamassa Kuusamon toimipistettään keväällä 2010.

Kuvio 1. Yritysten vertailu Metsähallituksen periaatteiden mukaan

Kuviossa on kuvattuna kaikkien yhdeksän periaatteen numeeriset arvot, jotka yritys antoi itse itselleen. Hajontaa ei juuri ollut, yritykset painottavat kutakuinkin samoja asioita, johtuen luultavasti siitä, että ne toimivat samalla toimialalla. Suurimmat erot tulivat asiakkaiden arvostuksen ja tietämyksen luonnosta lisääntymisen kohdalla. Tämä kyseinen kohta koettiin hankalaksi toteuttaa ihan jokapäiväisessä toiminnassa eikä sen uskottu sen takia toteutuvan. Kuitenkin luonnon arvostus sekä tietämys asiakkaiden piirissä lisääntyy jo sillä, että hän näkee erilaisia luontokohteita ja opas kertoo paikoista, joiden ohi melotaan tai patikoidaan. Suurimman hajonnan kuviossa sai aikaiseksi asiakkaiden tietämyksen ja arvostuksen lisääminen luontoa kohtaan. Tämä koettiin ristiriitaiseksi väittämäksi sen tuodessa mahdollisuuden joko opettaa eri asioita luonnosta tai sitten ainoastaan luonnossa liikkumalla antaa elämyksiä ja kokemuksia ja sitä kautta lisätä arvostusta. Opetukseen ei yksikään yritys pyrkinyt, yhdessä yrityksessä tosin kerrottiin mahdollisista luonnonilmiöistä ja paikallisesta ympäristöstä ilman, että matkailijan varsinaisesti tarvitsi kysyä mitään. Muissa yrityksissä oppaat on koulutettu kertomaan paikallisesta luonnosta ja sen monimuotoisuudesta sekä erikoispiirteistä, mutta he eivät jaa tätä tietoa suoraan, ainoastaan kysyttäessä.

3.10 Tulokset

Yritysten mielikuvat kestävästä kehityksestä olivat aika tavalla samoja. Suurilta osin ajateltiin vain ympäristönsuojelua sekä kierrätystä, eikä esimerkiksi taloudellinen tai sosiaalinen kestävyys tulleet mielikuvissa ollenkaan esiin muilla kuin yhdellä yrityksellä. Kierrätykseenkään ei juuri ollut perehdytty, asiaa perusteltiin kaupungin huonolla kierrätysjärjestelmällä (kaikki roska menee kuitenkin samaa paikkaan). Yritysten yhteistyö näissä kierrätysasioissa taitaisi olla se avainsana, jolla myös kustannukset saataisiin alemmaksi ja mahdollisuudet eri kierrätyskäytäntöihin kasvaisivat. Tässäkin avainkysymyksenä taitaa olla raha, erillisten kuljetusten järjestäminen kauemmas jätteenkäsittelylaitoksille vie enemmän rahaa kuin kaupungin kaatopaikan käyttö. Moni yritys olettaa kestävä kehityksen tarkoittavan ainoastaan luontoystävällistä toimintatapaa, eivätkä ne ehkä ymmärrä, kuinka kokonaisvaltaisesta asiasta on kyse. Pelkkä ympäristöystävällisyyden painottaminen saattaa tuoda uusia asiakkaita, mutta se ei toimi yrityksen kannalta järkevänä ja kustannustehokkaana vaihtoehtona.

Kestävä kehityksen saralla yrityksissä ei ollut tehty varsinaisia toimenpiteitä, yhtä lukuun ottamatta. Suunnitelmia siihen suuntaan kyllä olisi, mutta ihan konkreettisia keinoja ei vielä ollut löytynyt, mistä olisi voinut aloittaa. Yrityksille suunnattu kestävä kehityksen niin sanottu harjoituskirja voisi tuoda avun tilanteeseen, ja sen avulla yrityksen toimintaa voisi määrittää kestävä kehityksen määritelmien avulla ja näin saada ihan oikeita toimenpiteitä ja parannuksia aikaan. Kiinnostusta löytyy kyllä ainakin paperilla, haasteena on selvittää, olisivatko yritykset kiinnostuneita lähtemään mukaan ja sitoutumaan tällaiseen toimintaan. Kyseessä on iso ja kokonaisvaltainen asia, jonka käsitteleminen vie kauan, eivätkä päätökset ole helppoja, varsinkaan jos kyseessä on jo olemassa olevien toimintatapojen perusteelliset muutokset. Liikkeelle voi lähteä pienestikin ja kehittää järjestelmää ajan ja yrityksen kasvun myötä. Toisaalta myös tulevat lait ja asetukset aiheuttavat näitä muutoksia tulevaisuudessa pakostikin. Yhden osa-alueen sisällyttäminen ei muuta koko toimintamallia, jolloin olisi mahdollista tutustuttaa yritys pehmein keinoin näihin arvoihin. Useimmiten kuitenkin myös ympäristöystävällisyys sekä luonnon

ehdoilla toimiminen saattaa osoittautua kustannustehokkaimmaksi vaihtoehdoksi.

Kuusamo on tunnettu kansallispuistostaan ja ohjelmapalveluyritysten avulla sen käyttöä voitaisiin laajentaa myös talviaikaan. Opastetut lumikenkävaellukset ja hiihtoretket toisivat oivan lisän talviaktiviteetteihin, vaikka meillä jokamiesoikeudella metsissä saakin kulkea ja hiihtolatuja löytyy todella paljon. Kyse on asenteista ja uskalluksesta kehittää tuotteita asioista ja aktiviteeteista, jotka ovat paikallisille itsestäänselvyyksiä, mutta etenkin ulkomaisille matkailijoille elämyksiä. Oulangan alueen luonto on talvellakin ainutlaatuinen ja kokemisen arvoinen, jäiset kosket, lumen peittämät puut ja se hiljaisuus, mikä pakkasmetsässä vallitsee, on jotain käsittämätöntä kiireisestä kaupungista tulevalle matkailijalle. Usein ne yksinkertaisimmat tuotteet tarjoavat ne suurimmat oivallukset ja elämykset, vähän samoin kuin ruuan kanssa. Vähemmän on enemmän.

Työväestön paikallisuus oli kaikille tärkeä asia, mikä on positiivista. Se myös palvelee ohjelmapalveluyrityksiä taloudellisella puolella, koska henkilökunta, joka jo valmiiksi tuntee ja tietää työympäristönsä ja osaa kertoa siitä muutakin kuin mikä puu tuo on, tulee yritykselle koulutuskustannuksiltaan halvemmaksi. Ohjelmapalvelut keskittyvät luontoon ja siellä liikkumiseen tavalla tai toisella, joten luonnollisesti luonto-osaaminen on tärkeää. Koulutuksen kehittäminen olisi ensisijaista, jotta saataisiin mahdollisesti muualta tulevia työvoimia käyttöön. Ulkopaikkakuntalainen voi tuoda yllättävänkin paljon positiivista yrityksen toimintaan, esimerkiksi uusien toimintatapojen myötä. Paikallisuuden korostaminen ohjelmapalveluissa on luonnollista. Tuotteiden kehittelyyn olisi mahdollista paneutua enemmän myös paikallisuuden kannalta katsottuna, korostettaisiin niitä erikoispiirteitä mitä alueella on. Osassa yrityksistä tämä oli jo otettu huomioon ja sen kautta saatu enemmän liiketoimintaa esimerkiksi Venäjälle suuntautuvien matkojen tai perinnekeylän rakentamisen myötä.

Lähiiruokaa ei käyttänyt periaatteessa kuin yksi yritys, paikallinen tukkuliike toimittaa kaikille mm. kasvikset ja puolivalmisteet. Kuusamolaisilta sekä lähikuntien tuottajilta olisi mahdollista saada mm. viljaa, marjoja, vihanneksia, maitotuotteita, lihaa ja kalaa, joiden avulla onnistuisi kyllä monipuolinenkin

menu. Kuitenkin kuljetusmatkat ruokatarvikkeille täällä Pohjois-Suomessa ja Lapissa ovat pitkät, niin nekin mielessä pitäen olisi hyödyllistä miettiä yhteistyötä esimerkiksi Oulun seudun luomu- ja lähituottajien kanssa. Esimerkiksi lähin luomunauta ja –possutila löytyy Pudasjärveltä, mistä ei kuitenkaan Kuusamoon tule matkaa kuin n. 120 km. Tukkuliikkeen mahdollisuudet siirtä lähellä tuotettuun ruokaan voisi olla tärkeä asia selvittää, jolloin koko alue saisi hyödyn mahdollisimman lähellä tuotetusta ruuasta. Siihen pitäisi löytyä joku ulkopuolinen taho tekemään selvitystä, nykyään yritysten aika ja rahat eivät riitä kyseisenlaiseen toimintaan, vaikka sillä pitkän ajan kuluessa ajateltuna voisi olla myös taloudellista hyötyä. Tosin yritysten alihankkijat (porotilat, eritoten kalastustilat) pyrkivät tietysti tarjoamaan oman tilan tuotteita, mikä toisaalta on myös arvo Kuusamon alueen luontomatkailussa. Miksei siis kasvukset tai juurekset voisi olla tällainen arvo? Mikä tekee lihasta tai kalasta paikallisesti tuotettuna arvokkaamman?

Ohjelmapalveluyritys, joka ei tue paikallista kulttuuria, ei kauan toimisi Ruka-Kuusamon alueella. Tosin yritykset hieman kritisoivat sitä, kuinka hankalaa loppujen lopuksi on saada tietoa esimerkiksi paikallisesta historiasta ja sen hyödyntäminen omassa toiminnassa ja tuotteissa on sen takia vähäistä. Asiahan vaatii perehtymistä, mitä osaltaan on jo tapahtunutkin (perinnekeylän rakentaminen, oppaiden historiakoulutus), mutta suurin vetovoimatekijä kuitenkin on vielä moottoroidut tuotteet. Pehmeämmät tuotteet ovat nousemassa niiden rinnalle ja matkailijat osaavatkin osaksi myös jo vaatia niitä, mutta yritysten vastaaminen tähän kysyntään ei vielä ainakaan ole ihan ajan tasalla. Tällä tarkoitan sitä, että esimerkiksi tuotekehitys saattaa keskittyä ainoastaan niihin tuotteisiin, jotka myyvät jo valmiiksi hyvin, eikä niihin, joiden avulla pystyttäisiin houkuttelemaan uusia asiakassegmenttejä yritykselle. Ehkä tämän taloudellisen taantuman myötä olisi mahdollisuus panostaa ei-moottoroituihin tuotteisiin (patikointi, lumikenkäily, melonta, hiihtoretket jne.), jotka ovat myös halvempia sekä kustannuksiltaan että matkailijalle.

Kaksi neljästä haastatelluista yrityksistä toimii pitkän tähtäimen suunnitelmien avulla, tosin suunnitelmat rajoittuivat lähinnä taloudelliselle puolelle eikä esimerkiksi henkilöstön koulutuksesta ollut kehityssuunnitelmia olemassa. Joitain suuntaviivoja on ehkä kirjattu ylös, mutta tarkka suunnittelu on vähäistä.

Toisaalta tämä on ymmärrettävää sesonkiin keskittyvissä paikoissa, koska henkilöstön yhtäaikainen kouluttaminen on hankalaa. Kun kaikki ovat paikalla, täytyy tehdä töitä, ja kun on hiljaisempaa, kaikki työntekijät eivät ole paikalla. Toisaalta henkilöstösuunnitelma ja -kehitys olisi helpottava tekijä uusien sesonkityöntekijöiden perehdyttämisessä. Esimerkiksi toimintamallien kirjaaminen erilliseen kansioon helpottaa niihin perehtymistä. Henkilöstösuunnitelmat ovat kuitenkin kausityöpaikkoja tarjoavalla yritykselle tärkeitä, joten en väheksyisi sen merkitystä yrityksen strategiassa. Varsinkin kehittämispuolella henkilöstön osuus tulisi nostaa esiin tärkeänä osa-alueena, kilpailun lisääntyessä koko ajan, on yrityksen oltava edustuskelpoinen missä ja milloin tahansa, jolloin oppaat ja henkilöstö ylipäättään astuu esiin keulakuvana. Mahdollisuudet esimerkiksi osa-aikatöiden ja sesonkitöiden muuttamiseksi kokoaikaisiksi paikoiksi tulisi selvittää tasaisin väliajoin, samoin kuin sesonkiajan henkilöstön tarve ja sen osaavuus. Kartoitus henkilöstön joukossa esimerkiksi jokaisen erikoisosaamisesta saattaa tuoda yllättäviäkin resursseja yritykseen.

Toinen alue, mikä oli suhteellisen unohdettu pidemmissä suunnitelmissa, oli tuotekehittely. Sen ei nähty olevan suurikaan arvo yrityksen tulevaisuuden suunnittelussa ja monet yritykset tyytyvätkin pyörittämään samoja tuotteita läpi sesongin, koska ne myyvät hyvin. Tämä on tietysti yrityksen kannalta se tuottavin vaihtoehto, varsinkin jos asiakaspohja pysyy suhteellisen samana koko ajan. Tuotekehittelyä totta kai on kaikissa yrityksissä ja ajan hermolla on pysyttävä, mutta sen nostaminen erikseen esiin ei ollut ehkä niin tärkeä asia tässä yhteydessä. Eikä sen yhteyttä kestävään kehitykseen tunnettu muuten kuin siltä osalta, että tulevaisuuden tuotteet on oltava ympäristöystävällisiä.

4 JOHTOPÄÄTÖKSET

Työn tekeminen oli antoisa, mutta pitkä projekti. Mieluisasta aiheesta on mielenkiintoista ottaa selvää ja tutkia sitä, lopussa mietinkin jo, että laajennan kohta liikaakin. Tiedonhankinta poikii aina sivujuonteita, jotka osaltaan kuluват työhön ja toisaalta taas eivät, ja näiden asioiden karsimisen kanssa meni jonkin verran aikaa. Aikataulu piteni osaltaan minusta riippumattomista syistä, osaltaan taas ihan täysin omista syistä. Oikeastaan en arvannutkaan, kuinka aikaa vievää ja hidastakin osaltaan yksin tekeminen on, ja olisin ehkä harkinnut tehdä tämän ryhmässä, jos sen olisin tiennyt. Tavoitteena työssäni oli selvittää kuinka paljon yritykset ylipäättään tietävät näistä kestävän kehityksen periaatteista ja kuinka paljon heidän toiminnassaan niitä olisi mahdollista hyödyntää. Tällä hetkellä vielä tieto on suhteellisen vähäistä ja sitä tarvittaisiin lisää, eritoten muodossa, josta olisi konkreettista hyötyä suoraan yrittäjille. Yrityssektorin muutokset lepäävät oikeastaan innovatiivisten johtajien ja osaltaan myös lakien ja säädösten harteilla, varsinkin ympäristöasioissa. Isoja asioita olisi mahdollista tehdä pienilläkin investoinneilla ja mietinnällä, mutta kynnys toteuttaa niitä, varsinkin näin taloudellisen taantuman mainingeissa on suuri. Pientä kuplintaa pinnan alla on havaittavissa, mikä on hyvä asia, mutta mistä saataisiin se sysäys yrityksille, jotta he alkaisivat oikeasti ottaa kestävän kehityksen vaatimia asioista huomioon? Kaikkeahan ei voikaan tehdä, ainakaan heti, mutta jostakin on aloitettava.

Haastatteluiden tekeminen oli erittäin mielenkiintoista ja mukavaa, yritysten edustajat suhtautuivat minuun hyvin ja ystävällisesti kertoen rehellisesti juuri niistä asioista, joita olin tullut kysymään. Toivon myös, että haastatteluni ehkä jättivät myös pienen kipinän kehittämiseen ja sitä kautta kestävyysden hyväksymiseen osaksi toimintaa. Numeeriset arvostelut olisin voinut toteuttaa toisinkin, esimerkiksi tekemällä ihan oman lomakkeen ja kysymykset siihen, ja arvioida yritysten itsearviointia sitä kautta. Toisaalta Metsähallituksen periaatteet olivat niin hyvin esiteltyjä ja yksityiskohtaisia, että niiden käyttäminen oli sekä helpompaa, että käytännöllisempää. Ehkä pienoisenä yllätyksenä tuli se seikka, että yritykset eivät olleet tutustuneet Metsähallituksen periaatteisiin oikeastaan ollenkaan, vaikka yhteistyötä

tehdäänkin ja periaatteessa Metsähallitus vaatii kumppaneiltaan näiden periaatteiden mukaan toimimista. Toisaalta taas, Metsähallituksen ollessa niin suuri toimija sekä sen hallitessa niin suurta aluetta, on oikeastaan mahdotonta vaatia käytännön tarkistamista asiassa.

Mielenkiintoni jatkotutkimuksiin kuitenkin heräsi ja toivoisinkin voivani tulevaisuudessa opiskella lisää kestävästä kehitystä ylipäätään. Kyseessä on kuitenkin tulevaisuuden suuri tekijä, joka tulee vaikuttamaan jokaisen meidän elämään tavalla tai toisella. Luonnon monimuotoisuuden sekä ainutlaatuisuuden säilyttäminen matkailuun keskittyvillä alueilla tulee olemaan haaste, koska kuluminen on suhteellisen voimakasta, varsinkin jos halutaan matkailijavirtojen kasvua mm. ulkomailta. Kuitenkaan me emme matkailijamäärissä yllä vielä lähellekään sille tasolle kuin esimerkiksi mitä luonnonpuistot Pohjois-Amerikassa tai Aasiassa vetävät, joten kehityksen ja kasvun toivottavasti jatkuessa, voimme myös panostaa kestäväseen kehitykseen jo ihan näiltä alkumetreiltä. Kuitenkin luottamus kansainväliseen vetovoimaan on Ruka-Kuusamon alueella suuri ja kasvua onkin ollut viime vuosina hyvin havaittavissa. Näiden osa-alueiden lisäksi jos saataisiin vielä kestäväseen kehityksen periaatteet iskostumaan jokaisen yrittäjän aivoihin, olisimme jo melkoisesti voiton puolella.

LÄHTEET

- Borg, Pekka – Condit, Stephen (toim.). 1997. Kestävä Matkailu. Kestävän matkailun julkaisuja. Mynämäki: Mynäprint Oy
- Connell, Joanne – Page, Stephen (toim.). 2008. Sustainable tourism. Critical concepts in social sciences. Volume I: Evolution and context of sustainable tourism. Lontoo: Routledge.
- World Commission on Environment and Development 2010. 1987: Our Common Future. Osoitteessa <http://www.worldinbalance.net/pdf/1987-brundtland.pdf> 23.3.2010
- Euroopan unioni 2010. Lainsäädäntö ja perussopimukset. Tiivistelmät EU:n lainsäädännöstä. Ympäristö. Kestävä kehitys. Kestävää ja kilpailukykyistä eurooppalaista matkailua koskeva toimintaohjelma. Osoitteessa http://europa.eu/legislation_summaries/environment/sustainable_development/l10132_fi.htm 16.6.2009
- The Encyclopedia of Earth 2010. Articles. Sustainable development triangle. Mohan Munasinghe. 2007. Osoitteessa http://www.eoearth.org/article/Sustainable_development_triangle 9.10.2010
- Girard, Fusco, Luigi – Nijkamp, Peter. (toim.) 2009. Cultural Tourism And sustainable local development. Farnham: Ashgate Publishing Limited.
- Hemmi, Jorma. 1995. Ympäristö- ja luontomatkailu. Kokkola: KP Paino
- Hilding-Rydevik, Tuija. Clement, Keith. Bradley, Karin. Hansen, Malin. 2004. Tools for sustainable Regional Development. Stockholm: Nordregio.
- Holden, Andrew. 2000. Environment and Tourism. London: Routledge
- Metsähallitus 2009. Luonnonsuojelu. Suojelualueiden hoito ja käyttö. Luonnontilan säilyttäminen. Osoitteessa <http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Luonnonsuojelu/Suojelualueidenhoitojakaytto/Luonnontilansailyttaminen/Sivut/Luonnontilasailytetaanluonnonsuojelualueilla.aspx> 7.7.2009

- Metsähallitus 2009. Luonnonsuojelu. Suojelualueiden hoito ja käyttö. Virkistyskäyttö ja luontomatkailu. Kestävän Luontomatkailun periaatteet. Osoitteessa <http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Luonnonsuojelu/Suojelualueidenhoitojakaytto/Virkistyskayttojaluontomatkailu/Kestavanluontomat k/Sivut/Kestavanluontomatkailunperiaatteetluonnonsuojelualueilla.aspx> 7.7.2009
- Niskanen, Vesa A. Kvalitatiivinen tutkimus. Määrittelyä. Kohti tutkivaa työtapaa. Osoitteessa <http://www.mm.helsinki.fi/users/niskanen/kotu/kvalmaar.htm> 12.1.2010
- Saarinen, Jarkko. 2006. Traditions of sustainability in tourism studies. *Annals of Tourism Research*, vol. 33, no. 4. Great Britain: Elsevier Ltd.
- Saarinen, J. Järviluoma, J. (toim.) 1998. Kestävyys luonnon virkistys- ja matkailukäytössä. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 671:5-14.
- Sofield, Trevor H.B. 2007. *Empowerment for Sustainable Tourism Development*. Bingley: Emerald Group Publishing Limited.
- Suomen luomumatkailuyhdistyksen verkkosivusto. Lue Lisää. Sanna Eronen opinnäytetyö. Osoitteessa http://www.eceat.fi/docs/Sanna_Eronen_Opas_matkailuyrittajille.pdf 17.3.2010
- Euroopan unionin portaali 2010. Lainsäädäntö ja perussopimukset. Tiivistelmät EU:n lainsäädännöstä. Ympäristö. Kestävä kehitys. Kestävää ja kilpailukykyistä eurooppalaista matkailua koskeva toimintaohjelma. Osoitteessa http://europa.eu/legislation_summaries/environment/sustainable_development/l10132_fi.htm 16.6.2009
- Valtion ympäristöhallinnan verkkosivusto. Mitä on kestävä kehitys Osoitteessa <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=22119&lan=fi> 20.2.2010

LIITTEET

Liite1 Haastattelukyselylomake

HAASTATTELUKYSELY MATKAILUALAN YRITTÄJILLE

Yrityksen nimi & yhteyshenkilö: _____

Numeroi jokaisen periaatteen alakohta asteikolla 1-5 (1 ollessa ei lainkaan, 5 ollessa täysin samaa mieltä) oman yrityksenne tämän hetkisen toiminnan mukaan.

KESTÄVÄN KEHITYKSEN PERIAATTEET METSÄHALLITUKSEN MUKAAN:

1. Luontoarvot säilyvät ja toiminta edistää luonnon suojelua

- Luonto on tärkeä matkan syy. _____
- Kävijöille kerrotaan luonnosta ja sen suojelusta. _____
- Matkailu ei häiritse luontoa, kaikki alueet eivät sovellu matkailukäyttöön. _____
- Ryhmät ovat pieniä, kuljetaan reiteillä aina kun mahdollista. _____
- Matkailua kanavoidaan palveluvarustuksen sijoituksella ja ohjeilla. _____
- Rakennetaan ympäristöön sopeutuvasti, luonnonkauniit alueet säilytetään rakentamattomina. _____
- Luonnon kulumista ja muita ympäristövaikutuksia seurataan, tarvittaessa niihin puututaan. _____

2. Ympäristöä kuormitetaan mahdollisimman vähän

- Toimitaan luonnon ehdoilla, vältetään kaikkea ympäristön kuormitusta. _____
- Tavoitteena on ympäristöä säästävä ja roskaton retkeily. _____
- Polttopuuta käytetään säästeliäästi. _____
- Päästöt veteen ja ilmaan minimoidaan ja suositaan uusiutuvia energialähteitä. _____
- Metsähallitus ja yrittäjät antavat hyvän esimerkin ympäristönsuojelusta. _____

3. Arvostetaan paikallista kulttuuria ja perinteitä

- Tutustutaan avoimin mielin paikalliseen kulttuuriin. _____
- Paikallinen kulttuuri otetaan mahdollisuuden mukaan huomioon tiedon ja elämysmahdollisuuksien tarjonnassa. _____
- Käytetään paikalliset olot hyvin tuntevia oppaita. _____

4. Asiakkaiden arvostus ja tietämys luonnosta ja kulttuurista lisääntyvät

- Hankitaan tietoa etukäteen. _____
- Tieto löytyy helposti ja on tarjolla kiinnostavassa muodossa. _____

- Annetaan mahdollisuus osallistua alueen hoitoon. _____
- Oppaat ovat hyvin koulutettuja. _____

5. Asiakkaiden mahdollisuudet luonnossa virkistymiseen paranevat

- Otetaan huomioon kaikki luonnossa liikkujat. _____
- Palvelut mitoitetaan kysynnän ja kohteen mukaan. _____
- Tarjotaan luonnonrauhaa ja opastettuja luontoretkiä. _____
- Matkailutuotteita kehitetään yhdessä yrittäjien kanssa. _____

6. Asiakkaiden henkinen ja fyysinen hyvinvointi vahvistuvat

- Suositaan lihasvoimin liikkumista. _____
- Huolehditaan asianmukaisesta retkeilyvarustuksesta. _____
- Tarjolla on helppoja ja vaativia retkikohteita. _____
- Tarjotaan mahdollisuus luontoelämyksiin. _____
- Rakenteet, reitit ja ohjelmapalvelut ovat turvallisia _____

7. Vaikutetaan myönteisesti paikalliseen talouteen ja työllisyyteen

- Käytetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten yrittäjien tuotteita ja palveluja. _____
- Työllistetään mahdollisuuksien mukaan paikkakuntalaisia, mutta huomataan, että myös muualta tulleet ihmiset ja ideat voivat olla voimavara kotiseudun kehittämisessä. _____

8. Viestintä ja markkinointi on laadukasta ja vastuullista

- Asiatiedot ovat luotettavia. _____
- Tiedotus on avointa ja vuorovaikutteista. _____
- Markkinointi ei ole ristiriidassa luonnonsuojelun kanssa. _____

9. Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä

- Asiakkaiden mielipiteet ovat tärkeitä. _____
- Järjestetään koulutusta yhdessä yrittäjien kanssa. _____
- Annetaan kaikille kiinnostuneille mahdollisuus osallistua suunnitteluun. _____
- Yhteistyössä asetetaan etusijalle ne, jotka sitoutuvat näihin kestävän luontomatkailun periaatteisiin. _____